

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Αρθρωτικές και φωνολογικές διαταραχές: Σχεδιασμός και εφαρμογή ενός προγράμματος αποκατάστασης των φωνημάτων /θ/ και /δ/»

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΜΠΟΥΜΠΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Α.Μ: 2009006

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΚΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΑΘΗΝΑ, 2014

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Αρθρωτικές και φωνολογικές διαταραχές: Σχεδιασμός και εφαρμογή ενός προγράμματος αποκατάστασης των φωνημάτων /θ/ και /δ/»

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΜΠΟΥΜΠΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Α.Μ: 2009006

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΚΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΑΘΗΝΑ, 2014

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον κύριο Μακρή Γιώργο για την πολύτιμη βοήθεια του και τον χρόνο που αφιέρωσε για να με καθοδηγήσει στη συγγραφή της πτυχιακής μου εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω, την πρώην συμφοιτήτρια μου Πιερράτου Ιωάννα που με βοήθησε πολύτιμα στο κομμάτι της έρευνας

Θα ήθελα τέλος, να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς μου Μαρία και Χρήστο, οι οποίοι με θυσίες και με πολύ αγάπη με στήριξαν στις σπουδές μου όλα αυτά τα χρόνια.

Περιεχόμενα

<u>Εισαγωγή</u>	5
<u>Κεφάλαιο 1</u>	
1.1 Νευρολογία του λόγου.....	6
1.2 Τι είναι η επικοινωνία.....	7
1.3 Τι είναι ο λόγος.....	7
1.4 Τι είναι η ομιλία.....	7
<u>Κεφάλαιο 2</u>	
2.1 Αρθρωτικές και φωνολογικές διαταραχές.....	8
2.2 Αιτιολογία.....	8
<u>Κεφάλαιο 3</u>	
3.1 Στάδια ανάπτυξης του λόγου.....	10
3.2 Παραγωγή φωνημάτων.....	14
3.2.1 Τρόπος άρθρωσης.....	14
3.2.2 Τόπος άρθρωσης.....	14
3.2.3 Θέση χειλέων.....	15
<u>Κεφάλαιο 4</u>	
4.1 Φωνολογικές διεργασίες	19
4.2 Διαδικασίες απλοποίησης	19
4.2.1 Δομικές διαδικασίες.....	19
4.2.2 Συστημικές διαδικασίες.....	20
4.2.3 Άλλες διαδικασίες απλοποίησης.....	21
<u>Κεφάλαιο 5</u>	
5.1 Σκοπός αξιολόγησης.....	22
5.2 Αρχές αξιολόγησης άρθρωσης και φωνολογικών διαταραχών.....	22
5.3 Μέθοδοι αξιολόγησης διαταραχών και αντήχησης.....	26

Κεφάλαιο 6

6.1 Θεραπευτικές προσεγγίσεις.....	29
6.1.1 Συνεργασία με τους γονείς.....	29
6.1.2 Συνεργασία με τον θεραπευόμενο.....	29
6.2 Μακροπρόθεσμοι στόχοι.....	33

Παράρτημα 1

Ασκήσεις συλλαβών και λέξεων.....	34
Δ,δ.....	34
Θ,θ.....	42

Παράρτημα 2

Άσκηση 1.....	52
Άσκηση 2.....	54
Άσκηση 3.....	56
Άσκηση 4.....	59
Άσκηση 5.....	67
Άσκηση 6.....	69

Παράρτημα 3

Εικόνες άσκησης 5.....	71
------------------------	----

Έρευνα

Περιπτώσιολογική μελέτη 1.....	77
Περιπτώσιολογική μελέτη 2.....	85

<u>Συμπεράσματα</u>	88
----------------------------------	----

<u>Βιβλιογραφία</u>	89
----------------------------------	----

Εισαγωγή

Η εργασία αυτή γίνεται στα πλαίσια της «πτυχιακής εργασίας» για το Α.Τ.Ε.Ι Καλαμάτας του τμήματος Λογοθεραπείας. Εισαγωγικά η εργασία περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια:

Στο πρώτο κεφάλαιο δίνεται η νευρολογία του λόγου. Δηλαδή οι διαδικασίες του εγκεφάλου ώστε να παραχθεί ομιλία. Σημειώνονται επίσης και οι 5 εγκεφαλικές συζυγίες οι οποίες εμπλέκονται στην παραγωγή του λόγου. Έπειτα δίνονται οι ορισμοί λόγου, επικοινωνίας και ομιλίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο δίνονται οι ορισμοί των αρθρωτικών και φωνολογικών διαδικασιών καθώς και η αιτιολογία αυτών, με την μορφή του πολυαξονικού συστήματος ταξινόμησης.

Το τρίτο κεφάλαιο χαρακτηρίζεται από τα στάδια ανάπτυξης του λόγου σε διάφορες ηλικίες (0-1, 1-3, 3-6 έτη). Στην συνέχεια του κεφαλαίου, δίνονται πληροφορίες για την παραγωγή των φωνημάτων (τρόπος-τόπος άρθρωσης).

Το τέταρτο κεφάλαιο χαρακτηρίζεται από τις φωνολογικές διεργασίες των παιδιών. Αναφέρονται οι διαδικασίες απλοποίησης (δομικές, συστημικές, άλλες διαδικασίες).

Στο πέμπτο κεφάλαιο παραθέτονται, οι στόχοι της αξιολόγησης, οι αρχές της αξιολόγησης αρθρωτικών και φωνολογικών διαταραχών (λεπτομερές ιστορικό) και οι μέθοδοι αξιολόγησης των διαταραχών φώνησης και αντίχησης (επίσημο-ανεπίσημο τεστ).

Στο έκτο κεφάλαιο έχουν σημειωθεί θεραπευτικές προσεγγίσεις, δίνοντας βραχυπρόθεσμους στόχους και τρόπους επίτευξής τους. Στο τέλος του κεφαλαίου αυτού σημειώνονται και οι μακροπρόθεσμοι στόχοι.

Τα παραρτήματα (1) και (2) περιλαμβάνουν ασκήσεις λέξεων και εικόνων με φωνήματα στόχους το /δ/ και το /θ/.

Έρευνα

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε για τα πλαίσια αυτής της εργασίας και συμμετείχαν δύο παιδιά. Τα παιδιά έχουν την ηλικία των 5 ετών και την ηλικία των 9ετών. Η παρούσα έρευνα περιλαμβάνει στοιχεία του παιδιού από το ιστορικό του αναπτυξιολόγου και έπειτα ασκήσεις παρέμβασης, που δόθηκαν στο παιδί για την διεκπεραίωση αυτής της εργασίας.

Κεφάλαιο 1

1.1 Η νευρολογία του λόγου

Ο λόγος απαιτεί την ακεραιότητα και την ολοκλήρωση πολυάριθμων νευρογνωστικών, νευρομυικών και μυοσκελετικών διαδικασιών. Αυτές οι διαδικασίες συνοψίζονται ως εξής:

- Για να επικοινωνήσουμε σκέψεις, αισθήματα, και συναισθήματα, θα πρέπει αυτά να οργανωθούν και να μετατραπούν σε γλωσσικά σύμβολα, με τέτοιο τρόπο που να τηρούν τους κανόνες της γλώσσας. Αυτές οι διαδικασίες αναφέρονται ως γνωστικές-γλωσσικές διαδικασίες.
- Το γλωσσικό μήνυμα πρέπει να οργανωθεί έτσι, ώστε να είναι έτοιμο για την νευρομυική εκτέλεση. Αυτή η διαδικασία περιλαμβάνει την επιλογή και την σειροθέτηση - αλληλουχία - των αισθητικοκινητικών προγραμμάτων που ενεργοποιούν τους μύες του λόγου στον κατάλληλο χρόνο άρθρωσης, στην κατάλληλη διάρκεια και στην κατάλληλη ένταση. Αυτές οι διεργασίες αναφέρονται ως κινητικό σχεδιασμός και προγραμματισμός του λόγου.
- Οι διεργασίες του κεντρικού και περιφερικού νευρικού συστήματος πρέπει να συνδυαστούν και να ρυθμιστούν, έτσι ώστε να εκτελέσουν το κινητικό πρόγραμμα του λόγου, διαμέσου της νεύρωσης των αναπνευστικών, φωνητικών, αντηχητικών και αρθρωτικών μυών, με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργηθεί ένα ακουστικό σήμα, το οποίο να αντανακλά πιστά τους στόχους του προγράμματος. Η νευρομυική διαβίβαση και οι επακόλουθες μυϊκές συσπάσεις και κινήσεις των δομών του λόγου αναφέρονται ως νευρομυική εκτέλεση.

Οι συνδυαζόμενες διεργασίες του κινητικού σχεδιασμού και προγραμματισμού του λόγου και η νευρομυική εκτέλεση, αναφέρονται ως κινητικές διεργασίες του λόγου.

(Duffy R. Joseph, 2012)

Από τις 12 εγκεφαλικές συζυγίες, οι πέντε εμπλέκονται στην παραγωγή του λόγου:

- Το τρίδυμο νεύρο (V), εμπλέκεται στην παραγωγή του λόγου νευρώνοντας τους μασητήριους μυς, που ελέγχουν την κίνηση της γνάθου.
- Το προσωπικό νεύρο (VII), είναι απαραίτητο για την παραγωγή των εκφράσεων του προσώπου και για την κίνηση των χειλιών.
- Το γλωσσοφαρυγγικό νεύρο (IX), νευρώνει τους στυλοφαρυγγικούς μυς, οι οποίοι ανυψώνουν τον φάρυγγα κατά την κατάποση και την φώνηση.

- Το πνευμονογαστρικό νεύρο (X). Η φαρυγγική δεσμίδα του πνευμονογαστρικού νεύρου είναι το κυριότερο κινητικό νεύρο για τον φάρυγγα.
- Το υπογλώσσιο νεύρο (XII), ελέγχει την γλώσσα όργανο ζωτικής σημασίας για την άρθρωση.

(Νικολόπουλος Δ., 2008)

1.2 Τι είναι η επικοινωνία

Επικοινωνία είναι ένας τρόπος λεκτικός ή μη λεκτικός, μέσω του οποίου το άτομο, ανταλλάσσει, ανακοινώνει, πληροφορεί για ιδέες, καταστάσεις, βιώματα, συναισθήματα σε ένα άλλο άτομο. Η επικοινωνία επιτυγχάνεται με την ομιλία. Η επικοινωνία αποτελεί βασική λειτουργία του λόγου και η πράξεις τις ομιλίας είναι οι βασικές μονάδες της επικοινωνίας.

1.3 Τι είναι ο λόγος

Λόγος είναι η ικανότητα που έχει ο άνθρωπος να οργανώνει τις σκέψεις του, τις ανάγκες του και τα συναισθήματα του. Έπειτα τα λεκτικοποιεί (εκφράζει) στους άλλους ανθρώπους μέσω της γλώσσας.

Λόγος= γλώσσα + ομιλία

1.4 Τι είναι η ομιλία

Ομιλία είναι η ικανότητα του ατόμου να εξωτερικεύει, να εκφράζει με λέξεις αυτά που σκέφτεται, αυτά που βιώνει και αυτά που νιώθει σε άλλους ανθρώπους.

(Δράκος Γ., 2003)

Κεφάλαιο 2

2.1 Αρθρωτικές και Φωνολογικές Διαταραχές

Η φυσιολογική άρθρωση αποτελείται από μια σειρά σύνθετων κινήσεων. Η σωστή άρθρωση έχει ως βάση τον συγχρονισμό, την αλληλουχία, την σωστή τοποθέτηση, την σωστή δύναμη και κατεύθυνση των αρθρωτών. Όλα τα παραπάνω συμβαίνουν ταυτόχρονα, με την συμβολή της έναρξης ή τη διακοπής της φώνησης, την υπερωιοφαρυγγική δραστηριότητα και την σωστή μεταβολή αέρα(Shipley&McAfee, 2004).

Το παιδί με διαταραχή άρθρωσης διαλέγει το σωστό φώνημα αλλά το προφέρει λανθασμένα, επειδή ο μηχανισμός άρθρωσης είναι ανεπαρκής. Αντίθετα στην φωνολογική διαταραχή το παιδί χρησιμοποιεί λανθασμένο φώνημα.

Το αίτιο της αρθρωτικής διαταραχής, είναι η δυσλειτουργία του μηχανισμού παραγωγής ομιλίας, ενώ η διαταραχή της φωνολογίας οφείλεται στην νοητική οργάνωση των φωνημάτων.

Οι δύο όροι χρησιμοποιούνται αυτόνομα, αλλά μερικές φορές συνδυάζονται και γι' αυτό η διαφοροδιάγνωση γίνεται πολύ δύσκολη.

Οι φωνολογικές, αρθρωτικές διαταραχές επηρεάζουν τον λόγο/γλώσσα. Οι πτυχές που αποτελούν τον λόγο/ομιλία έχουν στενή σχέση μεταξύ τους, από το πώς αρθρώνονται οι ήχοι, μέχρι την παραγωγή, δηλαδή την γλώσσα. Έτσι μια δυσλειτουργία σε έναν τομέα επηρεάζει και τους υπόλοιπους τομείς. Αυτό σημαίνει ότι μια καθυστερημένη φωνολογική ανάπτυξη επηρεάζεται από μια δυσκολία στην άρθρωση. Έτσι και μια φωνολογική διαταραχή επηρεάζει την ανάπτυξη του λόγου.

(Καμπανάρου Μ., 2004)

2.2 Αιτιολογία

- Πολυαξονικά συστήματα ταξινόμησης

Τα πολυαξονικά συστήματα ταξινόμησης, χρησιμοποιούνται πολλά χρόνια από την ιατρική επιστήμη. Αυτό το είδος ταξινόμησης βοηθάει στην κατηγοριοποίηση και στην περιγραφή των ασθενειών.

Όσον αφορά τις γλωσσικές διαταραχές, το ICD-10(1993) και το DSM-IV(1994) δεν αποτελούν πλήρεις περιγραφές, αλλά εστιάζονται μόνο σε δύο ή τρεις διαταραχές (ειδικές αναπτυξιακές διαταραχές, ταχυλαλία, τραυλισμός). Ένα

μοντέλο , σε πολλαπλά επίπεδα λειτουργίας στα συμπτώματα των ασθενών, επιτρέπει στον ειδικό να κατανοήσει και να διακρίνει τα ειδικά χαρακτηριστικά του ασθενή και αυτό οδηγεί σε πιο εύκολη διάγνωση. Επιτρέπει στον ειδικό να φτιάξει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα παρέμβασης. Ο γονιός με την σειρά του αντιλαμβάνεται τους διάφορους παράγοντες στην κλινική εικόνα του παιδιού του και με αυτόν τον τρόπο βοηθάει να ενισχύσει το θεραπευτικό έργο και τους στόχους του.

Σύμφωνα με τον Rustin κ. συν. στο « Συζητήσεις για τον λόγο στο Αιγινήτειο», (1995), προτείνεται ότι για να επιτευχθεί μια σωστή διάγνωση θα πρέπει ο ειδικός να συνεκτιμήσει τους παρακάτω παράγοντες:

- a. Οργανικοί παράγοντες: περιλαμβάνουν ιατρικές πληροφορίες, για την ακοή, την κινητικότητα, οικογενειακούς και κληρονομικούς παράγοντες και αναπτυξιακές πληροφορίες.
- b. Γνωσιακοί παράγοντες: περιλαμβάνεται το νοητικό επίπεδο, ο λόγος, το παιχνίδι, η προσοχή-συγκέντρωση, η μνήμη, και η ικανότητα μάθησης.
- c. Κοινωνικό-συναισθηματικοί παράγοντες: αφορούν την αντίληψη και τα συναισθήματα για τα προβλήματα, τις σχέσεις με τα άλλα άτομα, την συναισθηματική του κατάσταση, την προσωπικότητα και τις κοινωνικές δεξιότητες.
- d. Περιβαλλοντικοί παράγοντες: οικογενειακές συνθήκες, το σχολείο, ή τη δουλειά, την πίεση που δέχεται και τις απαιτήσεις του περιβάλλοντος, αλλά και τις αντιδράσεις των άλλων προς το πρόβλημα.

Οι παραπάνω τομείς συνεισφέρουν σημαντικά στην διάγνωση, αξιολόγηση, θεραπευτική αντιμετώπιση και στη διατύπωση μιας πρόγνωσης για τον κάθε ασθενή. Απαιτείται όμως, διεπιστημονική προσέγγιση έτσι ώστε ο ειδικός να έχει όλες τις παραπάνω πληροφορίες. Μόνο μια τέτοια προσέγγιση έχει μακροχρόνια αποτελέσματα, επειδή εστιάζεται στις πραγματικές ανάγκες του παιδιού αλλά και της οικογένειάς του.

(Βασιλόπουλος Δ., 2008)

Κεφάλαιο 3

3.1 Στάδια ανάπτυξης του λόγου

Η έναρξη του γέλιου στο βρέφος δείχνει την έναρξη επικοινωνίας του παιδιού με το περιβάλλον του. Σε δύο εβδομάδες το παιδί αρχίζει να λαρυγγίζει και να παράγει ήχους. Ήδη έχουμε λόγο και επικοινωνία.

Το έμβρυο μέσα στην κοιλιά της μητέρας του ακούει τους ήχους του περιβάλλοντος αλλά αλλοιωμένους. Βέβαια οι ήχοι που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον δεν είναι σημαντικοί. Οι πιο σημαντικοί ήχοι που ακούει το βρέφος είναι οι ήχοι που προέρχονται από το εσωτερικό μέρος του σώματος της μητέρας του.

Ο θόρυβος λοιπόν αυτός, είναι ο θόρυβος των αρτηριών της μητέρας, η οποία φέρει το έμβρυο.

Έχουν αναπτυχθεί κάποιες υποθέσεις γύρω από το κλάμα του εμβρύου μόλις γεννηθεί.

Η παλαιότερη υπόθεση και όπως φαίνεται η πιο σίγουρη, αναφέρει πως το βρέφος βγάζει αυτή την φωνή έτσι ώστε να θέσει τα όργανα του, όπως τα πνευμόνια, σε λειτουργία για να μπορεί να ζήσει. (Καρπάθιου Ε. Χ., 1994)

- 0-1έτος:

Στο πρώτο έτος της ηλικίας του παιδιού δεν παρατηρείται σημαντική εξέλιξη στην ανάπτυξη του λόγου. Οι πρώτες λέξεις εμφανίζονται στην ηλικία μεταξύ 12 και 18 μηνών. Στο πρώτο όμως έτος το παιδί δημιουργεί δομές και έτσι αναπτύσσεται ο λόγος. Έτσι το παιδί δημιουργεί προγλωσσολογικές δομές.

Το παιδί δίνει την εντύπωση μέσα σε αυτό το έτος της ηλικίας ότι αντιλαμβάνεται ή προσπαθεί να κατανοήσει τα λόγια των ενηλίκων καθώς και να επικοινωνήσει. Το παιδί λοιπόν προσπαθεί να επικοινωνήσει αλλά με μη λεκτικό τρόπο, όπως με κινητικές δραστηριότητες, με το ξύπνημα, με τον ύπνο κλπ.

Το βρέφος διαθέτει νευρολογικούς μηχανισμούς ώστε να αντιλαμβάνεται τον θόρυβο και ιδιαίτερα τον ήχο της ανθρώπινης φωνής. Με την πάροδο του χρόνου οι ήχοι εξειδικεύονται. Αυτό σημαίνει δύο βασικά πράγματα, πρώτον ότι έχει αρχίσει να αναγνωρίζει τον συνομιλητή του και δεύτερον, που είναι το πιο σημαντικό, το βρέφος κατανοεί ότι για να επικοινωνήσει χρειάζεται φωνή.

Μέσα από την παρακολούθηση μιας συζήτησης, το βρέφος κατανοεί και τους κανόνες της. Ακούει και συλλαμβάνει ήχους μέσα από συζητήσεις, χωρίς όμως να τους ξεχωρίζει ακόμα φυσικά.

Στην ηλικία 7-8μηνών το βρέφος ξεχωρίζει μελωδίες φωνής. Παρατηρείται πως τις μελωδίες που εκφράζουν χαρά, ευχαρίστηση τα βρέφη δεν αντιδράνε ανάλογα, αντιθέτως σε δυσάρεστες καταστάσεις, όπως κλάμα, λύπη το βρέφος αντιδρά με φωνές.

Επίσης έχει παρατηρηθεί πως αν γίνει στο βρέφος ένα καλό σχόλιο με έντονη μελωδικότητα το παιδί με την σειρά του θα αντιδράσει με κλάμα. Αντίθετα αν το σχόλιο είναι κακό αλλά η μελωδικότητα εκπέμπει μια ηρεμία το παιδί θα αντιδράσει με χαμόγελο. Μέσα σε αυτό το διάστημα παρατηρείται αλλαγή της μελωδικότητας του παιδιού.

Θέματα ρουτίνας επιβάλλουν στο παιδί κάποιες γνώσεις, μηχανιστικές αλλά συνδεδεμένες με ανάγκες. Τέτοιες ανάγκες είναι οι καθημερινές ανάγκες όπως η αλλαγή ρούχων στο κρεβάτι, το μπιμπερό του, η βόλτα του.

Η στατική γνώση εγκαθίσταται πρώτη στο παιδί. Σημαίνει πως το παιδί αναγνωρίζει το περιβάλλον του, δηλαδή ότι είναι στατικό. Η αναγνώριση προσώπων επιτυγχάνεται γύρω στον 4^ο-5^ο μήνα. Στην αρχή το παιδί δυσανασχετεί για τα περιβάλλον το οποίο δεν γνωρίζει, ενώ αργότερα δυσανασχετεί για την απουσία της μητέρας του. Τέλος η επιθυμία του παιδιού για κάποιο αντικείμενο επιτυγχάνεται τον 9^ο -10^ο μήνα.

Τα παιδιά σε αυτήν την ηλικία αντιλαμβάνονται τους ήχους μεμονωμένα. Μέσα από επεξεργασία στον εγκέφαλο τους, στην συνέχεια αντιλαμβάνονται τις συλλαβές μέσα σε μια λέξη. Θα πρέπει να τονιστεί πως το παιδί μαθαίνει τις λέξεις μέσα από τα γράμματα τα οποία αποτελούν τις λέξεις. Βέβαια για αυτήν την ηλικία το παιδί εκφράζεται αντανεκλαστικά με κλάμα, και κραυγές για να ικανοποιήσει τις δικές του ανάγκες όπως πείνα, ύπνο. Η μητέρα, αναγνωρίζει αυτή την ηχητική έκφραση του βρέφους και έτσι υπάρχει ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα στους δύο.

Στην ηλικία των 4^{ων} μηνών το βρέφος παράγει φωνήεντα. Αυτό επιτυγχάνεται με το κλάμα και με τις κραυγές. Αυτό συμβαίνει στους οργανισμούς οι οποίοι έχουν έμφυτο μηχανισμό την φωνή. Αντίθετα τα σύμφωνα είναι μεμαθημένα δηλαδή αναπτύσσονται στους οργανισμούς που έχουν την ικανότητα μάθησης.

Στην ηλικία του 8^{ου} μήνα τα φωνήεντα είναι πιο καθαρά και εμφανίζονται και στοιχεία ηχητικών συχνοτήτων ανάλογα με τα σύμφωνα

Στην συμπλήρωση του 1^{ου} έτους το παιδί παράγει ηχητικές συχνότητες με ένα φωνήεν και ένα σύμφωνο. Παρατηρείται ότι το σύμφωνο συνδυάζεται με το-α- που είναι η πρώτη ηχητική συχνότητα. Μέσα από την μίμηση θα ακουστούν και άλλα φωνήεντα. Επίσης και τα υπόλοιπα σύμφωνα θα παραχθούν μέσα από την μίμηση ή από ακούσιο-αυθόρμητο πλαίσιο.

- **1-3ετών**

Παρατηρείται ότι από την ηλικία των 2 ετών το παιδί μπορεί να κατανοήσει πολύ περισσότερα, από αυτά που λέγονται για να εκτελέσει, αλλά αρχίζει να υπάρχει και η ικανοποίηση στο παιδί, για την ικανότητα του να εκτελεί κάποιες πράξεις.

Υπάρχει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για τα βιβλία με εικόνες, αλλά και για τις οικιακές δουλειές της μητέρας, όπου το παιδί είναι πρόθυμο να βοηθήσει.

Το παιχνίδι στην ηλικία του 18^{ου} μήνα παρατηρείται στα κορίτσια να πραγματοποιείται με κούκλες. Στην ηλικία 2,5-3ετών υπάρχει αυξημένη φαντασία στο παιχνίδι το οποίο γίνεται πιο σύνθετο.

Όσον αφορά τον λόγο του παιδιού, το μέσο παιδί προφέρει 3 λέξεις. Το νόημα της λέξης «μπαμπάς» έρχεται με την συμπλήρωση του 1^{ου} έτους. Όταν το παιδί βρίσκεται στην ηλικία 21-24μηνών οι προτάσεις είναι 2-3λέξεων, ενώ με την συμπλήρωση του 3^{ου} έτους υπάρχει πλούσιο λεξιλόγιο.

Ειδικότερα το παιδί κατανοεί:

12 μηνών κατανοεί 3 λέξεις

15 μηνών κατανοεί 19λέξεις

19 μηνών κατανοεί 22λέξεις

21μηνών κατανοεί 118λέξεις

2 ετών κατανοεί 272 λέξεις

2,5 ετών κατανοεί 446 λέξεις

3 ετών κατανοεί 896 λέξεις

(Καρπάθιου Ε. Χ., 1994)

- **3-6:**

Η συμπλήρωση της ηλικίας των 3 ετών στο παιδί θεωρείται καθοριστική, ιδιαίτερα όσον αφορά τις λειτουργίες του λόγου. Αν ένα παιδί 3 ετών έχει μια καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου, δεν είναι κάποιο στοιχείο πολύ ανησυχητικό, ειδικά αν η υπόλοιπη ανάπτυξη είναι φυσιολογική, όπως και η κατανόηση.

Τα αγόρια παρουσιάζουν πιο συχνά καθυστέρηση στην εκπομπή λόγου από τα κορίτσια.

Σε ηλικία μεγαλύτερη των 3 ετών η καθυστέρηση εκπομπής λόγου είναι ανησυχητική.

3,5 ετών κατανοεί 1222 λέξεις

4ετών κατανοεί 1540 λέξεις

4,5 ετών κατανοεί 1870 λέξεις

5 ετών κατανοεί 2072 λέξεις

5,5 ετών κατανοεί 2289 λέξεις

6 ετών κατανοεί 2562 λέξεις

Στην ηλικία 4 ετών εμφανίζονται εξειδικευμένες λειτουργίες του λόγου αλλά και της ομιλίας.:

a. Χρονικές καταστάσεις και ο χρόνος

Το παιδί κατανοεί και γίνεται εκπομπή διαφόρων χρονικών καταστάσεων που δημιουργείται μια πράξη, χρησιμοποιώντας ανάλογους χρόνους. Αρχίζει να μπαίνει και ο παράγοντας χρόνος όσον αφορά την αίσθηση του από την πλευρά του παιδιού. Το παιδί στην ηλικία των 5 ετών κατανοεί και χρησιμοποιεί διάφορους χρόνους στο επίπεδο των ενηλίκων, ενώ στην ηλικία των 6 ετών χρησιμοποιεί αρκετά επιρρήματα, όπως τότε, πριν, μετά.

b. Ποιότητα και ποσότητα

Οι έννοιες της ποσότητας και της ποιότητας κατανοούνται και χρησιμοποιούνται πλήρως από το παιδί στην ηλικία των 4 ετών.

Αρχικά οι απαντήσεις όσον αφορά τις έννοιες αυτές είναι μονολεκτικές με «ναι» και «όχι».

c. Άρθρα και ουσιαστικά

Εννοιολογική κατανόηση και χρησιμοποιούνται από τα παιδιά.

d. Επιρρήματα και προθέσεις

Εννοιολογική κατανόηση και χρησιμοποιούνται από τα παιδιά.

(Καρπάθιου Ε. Χ., 1994)

3.2 Παραγωγή φωνημάτων

3.2.1 Τρόπος άρθρωσης

Τα χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τον τρόπο άρθρωσης αναφέρονται στις αλλαγές οι οποίες υφίστανται στο ρεύμα του αέρα κατά την πορεία του από τους πνεύμονες προς τα έξω. Για το λόγο αυτό έρχονται σε αντίθεση με τα χαρακτηριστικά των οργάνων που συμμετέχουν στην άρθρωση των φθόγγων.

Τα χαρακτηριστικά που συμμετέχουν στον τρόπο άρθρωσης είναι:

- Τεταμένο: κατά την άρθρωση των φθόγγων, ο κορμός ή η βάση της γλώσσας είναι πιο συμπιεσμένοι απ' ό τι κατά την άρθρωση των μη τεταμένων φθόγγων,
- Εξακολουθητικό: στους εξακολουθητικούς φθόγγους παρατηρείται στένωση της στοματικής κοιλότητας, που επιτρέπει την διέλευση του αέρα. Αντίθετα στους μη εξακολουθητικούς φθόγγους υπάρχει ισχυρός φραγμός στην στοματική κοιλότητα που εμποδίζει την διέλευση του αέρα προς τα έξω.
- Βραδεία άφεση: οι φθόγγοι με βραδεία άφεση έχουν χαρακτηριστικό από δύο διαδοχικές φάσης άρθρωσης. Στην πρώτη φάση ο αέρας συγκρατείται στην στοματική κοιλότητα ενώ κατά την δεύτερη φάση ο αέρας αφήνεται να εξέλθει (προστριβόμενα σύμφωνα).
- Πλευρικό: οι πλευρικοί φθόγγοι έχουν το χαρακτηριστικό ότι ο αέρας εξέρχεται από τα πλάγια της γλώσσας αφού το κέντρο αυτής εμποδίζεται.
- Τριβόμενο: στους τριβόμενους φθόγγους υπάρχει το χαρακτηριστικό ότι αρθρώνονται από την συμπίεση του αέρα ανάμεσα σε δυο αρθρωτές, διαταράσσοντας έτσι την ροή του αέρα.

(Nespor M., 2006)

3.2.2 Τόπος άρθρωσης

Τα χαρακτηριστικά που συμμετέχουν στον τόπο άρθρωσης εκφράζουν τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των συμφώνων, και προσδιορίζουν την θέση της επαφής ώστε να παραχθεί ο εκάστοτε φθόγγος.

Τα χαρακτηριστικά που μετέχουν στον τόπο άρθρωσης είναι:

- Κορωνιδικό: οι κορωνιδικοί φθόγγοι χαρακτηρίζονται από ανύψωση του πρόσθιου τμήματος της γλώσσας (το οποίο ονομάζεται κορωνίδα).

- Πρόσθιοι: οι πρόσθιοι φθόγγοι αρθρώνονται με συμπίεση του αέρα στον χώρο των φατνίων, ή πριν από αυτή.
- Οπίσθιοι: οι οπίσθιοι φθόγγοι αρθρώνονται με την συμπίεση του αέρα να πραγματοποιείται στο πίσω μέρος της στοματικής κοιλότητας με την βοήθεια της ράχης της γλώσσας.

3.2.3 Θέση χειλέων

Πριν ο αέρας εξέλθει από την στοματική κοιλότητα τα χείλη μπορούν και αυτά να φέρουν τροποποίηση στην ροή του αέρα. Συγκεκριμένα αυτά μπορεί να είναι:

- Στρογγυλά: οι στρογγυλοί φθόγγοι αρθρώνονται με τα χείλη στρογγυλεμένα.
- Υψηλό: οι υψηλοί φθόγγοι παράγονται με ύψωση του κορμού της γλώσσας από την θέση ανάπαυσης.
- Χαμηλό: οι χαμηλοί φθόγγοι παράγονται με την απόσυρση του κορμού της γλώσσας από την θέση ανάπαυσης.
- Οπίσθιο: οι οπίσθιοι φθόγγοι παράγονται με απόσυρση του κορμού της γλώσσας από την θέση ανάπαυσης.

Σημαντικό ρόλο στην άρθρωση των φωνημάτων έχει και η ρινική κοιλότητα. Αφού διέλθει από τη γλωττίδα το ρεύμα του αέρα, μπορεί να ακολουθήσει δύο πορείες. Η μία πορεία είναι προς την στοματική κοιλότητα με την ρινική κοιλότητα φραγμένη από την υπερώα. Η δεύτερη πορεία είναι ο αέρας να ακολουθήσει και την ρινική κοιλότητα έχοντας υποχωρήσει η υπερώα επιτρέποντας την διέλευση του αέρα μέσα σε αυτήν.

(NesporM., 2006)

Φώνημα	Τόπος και τρόπος άρθρωσης	Ηλικία κατάκτησης
B,β	Το παιδί τοποθετεί τα πάνω δόντια στο κάτω χείλος και φυσάει δυνατά με φωνή βββ	5 ετών έως 6:06 ετών
Γ,γ π.χ γάτα	Το παιδί καθαρίζει με την γλώσσα του προς τα πίσω το λαιμό του και ακουμπά τον ουρανίσκο.	3 ετών έως 3:06 ετών
Π.χ. γιαγιά	Το παιδί καθίζει τη γλώσσα μέσα στο στόμα	3:06 ετών έως 4:06 ετών

	και κουνάει τα πλαϊνά της γλώσσας ανοίγοντας λίγο το στόμα του.	
Δ, δ	Το παιδί βγάζει τη μύτη της γλώσσας έξω και την δαγκώνει ελαφριά και φυσάει δυνατά με φωνή δδδ	6:06 ετών έως 7 ετών
Ζ, ζ	Το παιδί κλείνει τα δόντια του, τα χείλη να είναι σε χαμόγελο και να φυσάει απαλά με φωνή ζζζζ όπως η μέλισσα.	5 ετών έως 6-7 ετών
Θ, θ	Η γλώσσα ανάμεσα στα δόντια και τα χείλη να χαμογελάνε. Φυσάει απαλά χωρίς φωνή	6:06 ετών έως 7 ετών
Κ, κ	Το παιδί ανεβάζει το πίσω μέρος της γλώσσας για να ακουμπήσει τον ουρανίσκο και να βήξει απαλά χωρίς φωνή κκκ	4 ετών
Λ, λ	Το παιδί ανεβάζει την γλώσσα και τη βάζει πίσω από τα πάνω δόντια λυγίζοντας την ελαφρώς προς τα έξω ώστε να φαίνεται το κάτω μέρος της γλώσσας και να τραγουδάει λαλαλα	3 ετών έως 3:06 ετών
Μ, μ	Το παιδί ενώνει τα χείλη του και με φωνή μουρμουρίζει μμμμ. Ο αέρας και ο ήχος πρέπει να βγαίνουν από την μύτη.	3 ετών έως 3:06 ετών
Ν, ν	Το παιδί σηκώνει τη γλώσσα ώστε να ακουμπά πίσω από τα μπροστινά και πλαϊνά δόντια και να κάνει τη φωνή της σειρήνας νννν.	3 ετών έως 4:06 ετών

	Ο αέρας και ο ήχος πρέπει να βγαίνουν από την μύτη.	
Ξ,ξ	Το παιδί κάνει το κ και μετά το σ και να τα βάλει μαζί κς, ξς.	7:06 ετών
Π,π	Το παιδί ενώνει τα χείλη με λίγη πίεση και αφήνει την πίεση του αέρα μέσα από τα χείλη να βγει προς τα έξω χωρίς φωνή ππππ	3 ετών έως 4 ετών
Μπ, μπ	Μικρή έκφραση με φωνή. Διατοποθέτηση χειλιών(π)	3 ετών έως 4 ετών
Ρ,ρ	Το παιδί τραβάει την γλώσσα πίσω στο στόμα και την κάνει να πάλλεται πάνω στον ουρανίσκο με ελαφρύ γαργάλημα του ουρανίσκου	7 ετών έως 7:06 ετών
Σ,σ	Το παιδί κλείνει τα δόντια του, χαμογελά, τοποθετεί την άκρη της γλώσσας στα δύο μπροστινά δόντια, βγάζει τον αέρα από τα δυο μπροστινά δόντια, φυσάει χωρίς φωνή σαν το φίδι σσσσ	4 ετών έως 7 ετών
Τ, τ	Το παιδί δαγκώνει ελαφρά τη μύτη της γλώσσας και την τραβάει απότομα προς τα μέσα και βγαίνει η φωνή με μικρή έκρηξη τττττ	4ετών έως 6 ετών
Ντ, ντ	Τοποθέτηση γλώσσας (τ) αλλά με φωνή προς την μύτη	
Φ,φ	Το παιδί ακουμπάει απαλά τα πάνω δόντια	3 ετών

	στο κάτω χείλος και φυσάει χωρίς φωνή φφφφ, όπως σβήνει το κερί ή όπως φυσεί ο αέρας.
Χ,χ	Το παιδί τραβάει την 3 ετών γλώσσα προς τα πίσω και ακουμπάει το πίσω μέρος της στη σκληρή υπερώα. Καθαρίζει το λαιμό του βγάζοντας τον αέρα από το στόμα χωρίς φωνή χχχχ
Ψ,ψ	Το παιδί κάνει πρώτα το 6 ετών έως 7 ετών -π- χείλια κλειστά και έπειτα το -σ- από τα κλειστά δόντια όπως το φίδι και μετά τις δυο κινήσεις μαζί πς->ψ
Α,α	Τα χείλη να είναι αρκετά ανοιχτά και ο αέρας να βγαίνει από το στόμα
Ε,ε	Τα χείλη ανοιχτά προς τα πλάγια και η άκρη της γλώσσας ακουμπά στην βάση των κάτω δοντιών
Ι,ι	Τα χείλη και τα δόντια είναι ελαφρώς ανοιγμένα και η άκρη της γλώσσας ακουμπά στην βάση των κάτω δοντιών
Ο,ο	Τα χείλη στρογγυλεύουν και η γλώσσα ακουμπά κάτω ελαφρά μέσα στο στόμα
Ου,ου	Τα χείλη στρογγυλεύουν ενώ η γλώσσα αιωρείται μέσα στο στόμα

(Καμπανάρου Μ., 2004)

Κεφάλαιο 4

4.1 Φωνολογικές διεργασίες

Οι φωνολογικές διεργασίες περιγράφουν τι κάνουν τα παιδιά κατά τις φυσιολογικές αναπτυξιακές διεργασίες του λόγου, για να απλοποιήσουν τις πρότυπες ενήλικες παραγωγές

Όταν ένα παιδί χρησιμοποιεί πολλές διαφορετικές διεργασίες ή χρησιμοποιεί διεργασίες που δεν εμφανίζονται συνήθως στη διάρκεια κατάκτησης λόγου, η καταληπτότητα μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά.

Το πλεονέκτημα του να χρησιμοποιηθεί η προσέγγιση των φωνολογικών διεργασιών είναι ότι μπορούμε να προσδιορίσουμε τους τύπους λαθών και μετά να στοχεύσουμε σε εκείνους τους τύπους, για να αποκαταστήσουμε περισσότερους από έναν ήχους ταυτόχρονα.

4.2 Διαδικασίες απλοποίησης

4.2.1 Δομικές

Είναι οι διαδικασίες απλοποίησης της δομής μιας φωνητικής ακολουθίας (συλλαβή, λέξη, πρόταση).

- Απαλοιφή μη τονισμένης συλλαβής
Το παιδί παραλείπει μία ή και περισσότερες από τονισμένες συλλαβές μιας λέξης. Το φαινόμενο συναντάται στις πολυσύλλαβες λέξεις.
Π.χ. /baloni/-/loni/
- Απλοποίηση σε μονοσύλλαβες λέξεις
Το παιδί αντικαθιστά τις πολυσύλλαβες λέξεις με μία συλλαβή.
Π.χ. /banana/-/ba/
- Αναδιπλασιασμός
Το παιδί επαναλαμβάνει μια συλλαβή (συνήθως την τονισμένη) ή έναν ήχο στη θέση των υπόλοιπων συλλαβών της λέξης.
 - a. Μερικός αναδιπλασιασμός
Το παιδί επαναλαμβάνει συνήθως έναν ήχο της τονισμένης συλλαβής στη θέση των υπόλοιπων συλλαβών της λέξης.

Π.χ. /baloni/-/lalani/

b. Ολικός αναδιπλασιασμός

Το παιδί επαναλαμβάνει ολόκληρη συνήθως την τονισμένη συλλαβή στη θέση των υπόλοιπων συλλαβών της λέξης.

Π.χ. /kuti/-/titi/

• Απλοποίηση συμπλεγμάτων

Το παιδί απαλείφει ένα ή περισσότερα τμήματα ενός συμπλέγματος.

Π.χ. /spiti/-/riti/

• Απαλοιφή συμπλεγμάτων

Απαλοιφή ολόκληρου του συμπλέγματος

Π.χ. /spiti/-/iti/

• Απαλοιφή τελικού συμφώνου

Δηλαδή η κατάληξη σε κλειστή συλλαβή. Στα ελληνικά το φαινόμενο αυτό συναντάται με το τελικό /n/ και /s/. Το φωνολογικό σύστημα των παιδιών είναι ανώριμο ακόμα να δεχτεί κλειστές συλλαβές και τις απλοποιεί.

Π.χ. /rapus/-/rapu/

• Απαλοιφή ενός συμφώνου

a. Η απαλοιφή συμφώνου κλειστής συλλαβής . Το συγκεκριμένο φώνημα έχει κατακτηθεί από το παιδί.

Π.χ. /anɣo/-/aɣo/

b. Η απαλοιφή ενός συμφώνου που δεν έχει κατακτηθεί

Π.χ. /ropta/-/rota/

• Αρμονίες

Είναι οι αλλαγές ενός φωνήματος ώστε να εναρμονιστεί σε ένα χαρακτηριστικό σε ένα άλλο φώνημα. Η εναρμόνιση μπορεί να γίνει σε ένα ή και στα τρία παρακάτω χαρακτηριστικά

- τον τόπο
- τον τρόπο
- την ηχηρότητα

(Καμπανάρου Μ., 2007)

4.2.2 Συστημικές απλοποιήσεις

Οι συστημικές απλοποιήσεις είναι διαδικασίες απλοποίησης των φωνημικών αντιθέσεων.

• Αλλαγές στον τόπο άρθρωσης

a. Εμπροσθοποίηση: η αντικατάσταση των οπίσθιων φωνημάτων με πρόσθια.

Συνήθως τα υπερωικά αντικαθίστανται με οδοντικά.

Π.χ. /kaguro/->/tadulo/

- b. Οπισθοποίηση: η αντικατάσταση των μπροστινών φωνημάτων με οπίσθια.
Συνήθως τα φατνιακά αντικαθίστανται με υπερωικά και ουρανικά.
Π.χ. /sura/->/kura/
 - c. Φατνικοποίηση: τα οδοντικά και μερικές φορές τα χειλικά γίνονται φατνιακά.
 - d. Χειλικοποίηση: /θ/->/β/, /δ/->/ν/
- Αλλαγή στον τρόπο άρθρωσης
 - a. Έκκροτοποίηση (στιγμικοποίηση): η αντικατάσταση ενός φωνήματος κυρίως τριβόμενων ή προστριβόμενων με ένα έκκροτο. Μερικές φορές μπορεί να παρατηρήσουμε αντικατάσταση με ένα έκκροτο και από τα υγρά και από τα ρινικά.
 - b. Ηχηροποίηση: αντικατάσταση ενός άηχου φωνήματος με ένα ηχηρό. Έχουν τον ίδιο τόπο και τρόπο άρθρωσης.
 - c. Αηχοποίηση: αντικατάσταση ενός ηχηρού φωνήματος με ένα άηχο έχουν τον ίδιο τόπο και τρόπο άρθρωσης.

4.2.3 Άλλες διαδικασίες απλοποίησης

- Δομικές διαδικασίες
 - a. Μετάθεση: η αμοιβαία μετακίνηση δύο ήχων ή συλλαβών μέσα σε μία λέξη.

Π.χ. /elefandas/->/efelandas/
 - b. Μετακίνηση: ο ήχος αλλάζει θέση μέσα στη λέξη απλοποιώντας την φωνοτακτική δομή. Παρατηρείται σε λέξεις με κλειστή συλλαβή μέσα στη λέξη.

Π.χ. /porta/->/prota/

(Καμπανάρου Μ., 2007)

Κεφάλαιο 5

5.1 Σκοπός της αξιολόγησης

Οι βασικοί στόχοι της αξιολόγησης της άρθρωσης αλλά και των φωνολογικών διαδικασιών ενός πελάτη είναι:

- Την περιγραφή της αρθρωτικής ή φωνολογικής ανάπτυξης και κατάστασης του εξεταζόμενου,
- Τον καθορισμό του αν η ομιλία του ατόμου επαρκώς παρεκκλίνει από τις τυπικές/φυσιολογικές προσδοκίες σε δικαιολογημένη ανησυχία ή παρέμβαση
- Την αναγνώριση παραγόντων οι οποίοι σχετίζονται με την παρουσία ή τη διατήρηση της διαταραχής της ομιλίας
- Τον καθορισμό των οδηγιών για την θεραπεία
- Κάνοντας προγνωστικές κρίσεις για την αλλαγή με ή χωρίς την παρέμβαση
- Την παρακολούθηση των αλλαγών στις αρθρωτικές φωνολογικές ικανότητες και την επίδοση σε βάθος χρόνου. (Bernthal&Bankson, 2004)
(ShipleyG. Kenneth, McAfeeG. Julie, 2013)

5.2 Αρχές αξιολόγησης διαταραχών άρθρωσης και φωνολογικών διαταραχών

- **Η λήψη λογοπαθολογικού ιστορικού**
 - a. Βιογραφικά στοιχεία
 - b. Ιατρικό ιστορικό, αιτιολογία/διάγνωση (π.χ. σχιστία), φαρμακευτική αγωγή, ακοή, όραση
 - c. Οικογενειακό ιστορικό
 - d. Ιστορικό ανάπτυξης
 - e. Επαγγελματικό-εκπαιδευτικό ιστορικό
 - f. Κοινωνικό-συναισθηματικό ιστορικό
 - g. Γενική συμπεριφορά του ασθενή
 - h. Πληροφορίες από άλλους επαγγελματίες.

Είναι πολύ σημαντικό να γίνονται στον ίδιο τον ασθενή ερωτήσεις γύρω από το πρόβλημα του κυρίως ως προς το πώς αντιλαμβάνεται ο ίδιος το πρόβλημα που αντιμετωπίζει.

Συνεισφέροντες παράγοντες

- a. Ακουστική βλάβη
- b. Ιατρικοί ή νευρολογικοί παράγοντες

- c. Προβλήματα των δοντιών
- d. Ωρίμανση και κινητική ανάπτυξη
- e. Νοημοσύνη, φύλο, σειρά, γέννησης, κίνητρα και ενδιαφέρον, διάλεκτος.

Προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του λόγου/ομιλίας

- a. Ακοή-ακουστική ικανότητα/ ακουστική διάκριση, οπτική ικανότητα/οπτική διάκριση.
- b. Μη λεκτικές ικανότητες:
- c. Γενική κινητικότητα
- d. Λεπτές κινήσεις
- e. Συντονισμός χέρι-μάτι
- f. Ανάπτυξη εννοιών(π.χ. τοπικές έννοιες, χρήση αντικειμένων),
- **Η στοματοπροσωπική εξέταση**

Το παιδί πρέπει να συνεργαστεί εκούσια σε μια στοματοπροσωπική εξέταση.

Γίνεται αξιολόγηση των στοματοκινητικών δεξιοτήτων του θεραπευόμενου, παρατηρώντας πρώτα την δομή του προσώπου, των χειλιών, των δοντιών, της γλώσσας, και της σκληρής και της μαλακής υπερώας και ύστερα γίνεται αξιολόγηση για το πώς χρησιμοποιεί τις συγκεκριμένες δομές που είναι σημαντικές για τη λεκτική παραγωγή.

- a. Κινητικότητα, δύναμη, κλείσιμο χειλιών
- b. Χρώμα, δύναμη, εξώθηση, απόσυρση και πλευρικές κινήσεις της γλώσσας,
- c. Κινητικότητα της μαλακής υπερώας , κατά την παραγωγή του φωνήματος /a/.
- d. Το ύψος και το πλάτος της υπερώας καμάρας
- e. Απόκλιση της γλώσσας ή της σταφυλής προς τα δεξιά ή προς τα αριστερά
- f. Υπερτροφικές αδενοειδείς εκβλαστήσεις
- g. Φτωχή ενδοστοματική πίεση
- h. Κοντός χαλινός
- i. Ελλιπής οδοντοστοιχία
- **Ο ακοολογικός έλεγχος**

Στον ακοολογικό έλεγχο, ο λογοθεραπευτής σημειώνει αν η ακοή του πελάτη έχει εκτιμηθεί ανεπίσημα ή επίσημα. Γίνεται εκτίμηση αν η απώλεια ακοής ενδέχεται να εμπλέκεται με την λογοθεραπευτική παρέμβαση. Επίσης σημειώνει αν ο ασθενής φοράει ακουστικά και αν τα φοράει κατά την διάρκεια της αξιολόγησης. Η ακουστική ικανότητα/κατάσταση του ασθενή, είναι πολύ σημαντικό στοιχείο στο ιστορικό και στην αξιολόγηση. Για αυτό το λόγο, ο πελάτης παραπέμπεται σε έναν ακοολόγο ή ωτορινολαρυγγολόγο.

Χορηγείται μια ακοολογική αξιολόγηση καθαρών τόνων σε 500Hz, 1000Hz, 2000Hz, και 4000Hz σε 20db για τα παιδιά.

- **Η αξιολόγηση της ταχύτητας παραγωγής διαδοχοκινητικών συλλαβών**

Οι ταχύτητες παραγωγής των διαδοχοκινητικών συλλαβών χρησιμοποιούνται για να αξιολογηθεί η ικανότητα του αρθρωτικού μηχανισμού να κάνει γρήγορες εναλλασσόμενες κινήσεις ομιλίας. Στην αρχή δίνονται πληροφορίες από τον θεραπευτή και στην συνέχεια ο πελάτης προβάει την άσκηση. Χρησιμοποιείται χρονόμετρο. Η διαδικασία αυτή δεν χρησιμοποιείται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας καθώς αδυνατούν να διατηρήσουν την παραγωγή αρκετά. Ωστόσο, παρόλο που δε μπορεί να αξιολογηθεί η ταχύτητα, μπορεί να εξετασθεί η ακρίβεια και η ομαλότητα της παραγωγής μεμονωμένων συλλαβών.

Υπάρχουν δύο τρόποι με τους οποίους εκτελούνται οι ασκήσεις διαδοχοκίνησης. Με την πρώτη μέθοδο, ο πελάτης εκτελεί την λεκτική ή μη λεκτική άσκηση για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, συνήθως για 5 δευτερόλεπτα, και επαναλαμβάνει την άσκηση 3 ή περισσότερες φορές. Τότε υπολογίζεται ο μέσος όρος των φορών παραγωγής ανά δευτερόλεπτο. Με την δεύτερη μέθοδο, ο ασθενής εκτελεί ένα συγκεκριμένο αριθμό κινήσεων ή λεκτικών παραγωγών ενώ ο λογοπαθολόγος χρονομετρά τη δοκιμή έτσι ώστε να προσδιορίσει πόσο χρόνο χρειάζεται ο ασθενής για να ολοκληρώσει όλη την άσκηση.

- a. **Ταχύτητα Εναλλασσόμενης Κίνησης (AlternateMotionRate: AMR)**

Με αυτήν την άσκηση καθορίζεται η ομαλότητα της ταχύτητας των μυών των χειλιών, του πρόσθιου και οπίσθιου τμήματος της γλώσσας και των σιαγόνων. Ζητείται από τον ασθενή να παράγει /puh/, /tuh/, και /kuh/ σταθερά και όσο πιο πολύ μπορεί. Η βραδύτητα του AMR αποτελεί σημαντική ένδειξη για νευρομυϊκή διαταραχή.

- b. **Ταχύτητα Διαδοχικής Κίνησης (SequentialMotionRate: SMR)**

Μέσω της ταχύτητας διαδοχικής κίνησης μετράται η ικανότητα γρήγορης μετάβασης από μία αρθρωτική θέση σε άλλη. Ζητείται από τον ασθενή να παραγάγει επαναλαμβανόμενα τις συλλαβές /puh-tuh-kuh/ σταθερά και για όσο μεγαλύτερη διάρκεια μπορεί.

Αυτή η άσκηση είναι χρήσιμη για τον εντοπισμό δυσκολιών στον κινητικό προγραμματισμό, όπως στην απραξία.

- **Η απόκτηση δείγματος ομιλίας:**

Το δείγμα ομιλίας είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την ακριβή διάγνωση διαταραχών στην παραγωγή ήχων της ομιλίας. Αφού αποκομίσετε ένα ή περισσότερα αντιπροσωπευτικά δείγματα ομιλίας του πελάτη σας αναλύστε τα εστιάζοντας στις ακόλουθες συμπεριφορές:

- a. Αναγνώριση των αρθρωτικών –φωνολογικών λαθών
- b. Αξιολόγηση της ταχύτητας της ομιλίας
- c. Καθορισμός της καταληπτότητας της ομιλίας
- d. Σύγκριση των αρθρωτικών –φωνολογικών λαθών σε ένα τεστ άρθρωσης και στην αυθόρμητη ομιλία
- e. Καθορισμός μέσου μήκος εκφωνήματος
- f. Εξέταση φωνής
- g. Αναγνώριση δυσαρθρίας
- h. Αναγνώριση απραξίας

Το δείγμα ομιλίας σε διάλογο είναι ένα από τα πιο σημαντικά εργαλεία αξιολόγησης που διαθέτει ο λογοθεραπευτής. Του επιτρέπει να κάνει εκτιμήσεις για τις επικοινωνιακές δυνατότητες του πελάτη. Για να είναι το δείγμα αξιόπιστο θα πρέπει:

- a. Να αποκτηθεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της ομιλίας (τουλάχιστον 100 παραγωγές ή 300 λέξεις). Με παιδιά πολύ μικρά ή με περιορισμένο λόγο λαμβάνεται δείγμα σε πολλές συνεδρίες.
- b. Δημιουργήστε μία θετική σχέση με τον εξεταζόμενο πριν την συλλογή του δείγματος
- c. Ελαχιστοποιήστε τις διακοπές και τους περισπασμούς
- d. Να κατευθύνει ο θεραπευτής την συζήτηση έτσι ώστε να δοθεί στον πελάτη η ευκαιρία να παράγει ποικιλία γλωσσικών δομών (π.χ. ερωτήσεις, καταφάσεις, διαφορετικούς χρόνους των ρημάτων κλπ) και να γίνεται αλλαγή στο περιεχόμενο (διάλογος, αφήγηση, απάντηση σε ερώτηση).
- e. Αποφεύγονται οι κλειστού τύπου ερωτήσεις (να/όχι) ή άλλες ερωτήσεις που μπορούν να απαντηθούν με λίγες λέξεις.
- f. Εάν δεν είναι δυνατόν να καταγραφεί το δείγμα, ζητείται από τους γονείς να καταγράψουν σε ένα ημερολόγιο την καθημερινή ομιλία του παιδιού τους για μια εβδομάδα. Αυτός είναι ένας τρόπος για να αποκτηθεί μια πλήρης εικόνα της γλώσσας του μικρού παιδιού.
- g. Επιδιώκεται η καταγραφή σε πολλαπλά περιβάλλοντα (κλινικό πλαίσιο, σπίτι, σχολείο)
- h. Καταγράφεται το δείγμα σε μαγνητοφωνάκι. Σημειώνονται σε χαρτί μη λεκτικές συμπεριφορές.

Στην ανάλυση του δείγματος ομιλίας, περιλαμβάνονται πληροφορίες για το σημασιολογικό, μορφολογικό, συντακτικό και πραγματολογικό τομέα της ομιλίας του πελάτη.

- **Η ανάγνωση κειμένου**

Μέσω της ανάγνωσης κειμένων συλλέγονται χρήσιμες πληροφορίες όσον αφορά την άρθρωση, τη φωνή, τη ροή, και τις αναγνωστικές ικανότητες του πελάτη.

(Shipley G. K., McAfee G. J., 2013), (Jongsma E. A., Landis K., W., Vander J., 2004)

(Καμπανάρου Μ., 2007)

5.3 Μέθοδοι αξιολόγησης διαταραχών φώνησης και αντήχησης

Έλεγχος/εκτίμηση

Σκοπός του ελέγχου είναι να διακρίνουμε γρήγορα τα άτομα που επικοινωνούν εντός φυσιολογικών ορίων και εκείνα που έχουν προβλήματα στην άρθρωση ή μια φωνολογική διαταραχή.

Ο λογοθεραπευτής αξιολογεί ανεπίσημα την άρθρωση ακούγοντας την ομιλία του πελάτη όταν ο πελάτης

- a. Συζητάει με τον κλινικό
- b. Μετράει
- c. Απαγγέλει
- d. Διαβάζει
- e. Κατονομάζει εικόνες

Ανεπίσημο τεστ άρθρωσης

Γίνεται χορήγηση ενός τεστ άρθρωσης για να προσδιοριστεί η παραγωγή των φωνημάτων του θεραπευόμενου σε αρχική θέση, στη μεσαία θέση και στο τέλος των λέξεων και σε συνδεδεμένη ομιλία για να γίνει αξιολόγηση της κινητοποίησης του σχετικά με τα λάθος φωνήματα. Έπειτα γίνεται σύγκριση της φωνολογικής του ανάπτυξης με την διάλεκτο και με τους αναπτυξιακούς κανόνες.

Χορηγείται μια κλίμακα φωνολογικών διεργασιών για να πραγματοποιηθεί αξιολόγηση των τύπων των λαθών του θεραπευόμενου (π.χ. απαλοιφή τελικού συμφώνου, απαλοιφή αρχικού συμφώνου, απλοποίηση συμπλεγμάτων, εμπροσθοποίηση υπερωικών φθόγγων, κλπ).

Επίσημη αξιολόγηση

Υπάρχουν πολλά σταθμισμένα τεστ στην αγγλική γλώσσα που χρησιμοποιούν οι αγγλόφωνοι λογοπαθολόγοι, για να διακρίνουν αρθρωτικά λάθη (π.χ. Fisher-Logemann Test of Articulation Competence, Fisher & Logemann, 1971; Goldman-Fristoe Test of Articulation 2, Goldman & Fristoe, 2000).

Τα πιο δημοφιλή παραδοσιακά τεστ αυτού του είδους αξιολογούν ήχους στην αρχική, μέση και τελική θέση επιτρέποντας στον κλινικό να διακρίνει τους τύπους και τον αριθμό των λαθών.

Ωστόσο υπάρχουν ορισμένα μειονεκτήματα:

- a. Αποσπούν ως απάντηση φωνήματα σε ένα μόνο φωνητικό περιβάλλον εντός μιας προεπιλεγμένης λέξης.

- b. Κάποια αρθρωτικά τεστ εξετάζουν μόνο σύμφωνα.
- c. Παρέχουν μόνο μια καταγραφή των δοκιμαζόμενων ήχων. Δεν δίνονται πληροφορίες που να βοηθούν στην πρόγνωση, δηλαδή αν ένα συγκεκριμένο ηχητικό λάθος θα χειροτερέψει.
- d. Τα ευρήματα ίσως να μην είναι αξιόπιστα αφού υπάρχουν διαταραχές που έχουν ως σύμπτωμα μη συνεπείς ηχητικές παραγωγές (απραξία).

Τα περισσότερα τεστ άρθρωσης εκμαιεύουν φωνήματα σε επίπεδο λέξης για την εκτίμηση της αρχικής, μέσης, και τελικής θέσης παραγωγής. Όμως η άρθρωση δομείται από περίπλοκες συναρθρωτικές κινήσεις στις οποίες πιθανόν να μην υπάρχουν ευδιάκριτοι αρχικοί, μέσοι και τελικοί ήχοι.

(Shipley G. K., McAfee G. J., 2013)

Ελληνικό φωνολογικό τεστ

Το μοναδικό εργαλείο στον τομέα της ανάλυσης της άρθρωσης και της ομιλίας, που έχει προσαρμοστεί και σταθμιστεί σε ελληνικό πληθυσμό είναι η «Δοκιμασία Φωνητικής και Φωνολογικής Εξέλιξης» του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών(1995). Χρησιμοποιείται σε παιδιά ηλικίας 2:06 ετών έως 12 ετών.

Περιέχει 59 ασπρόμαυρες εικόνες οι οποίες αντιστοιχούν σε λέξεις κοινά αποδεκτές και γνωστές στα παιδιά, ενώ είναι προσεκτικά επιλεγμένες με βάση:

- a. Τα φωνήματα που περιέχουν,
- b. Την θέση των φωνημάτων αυτών (αρχή, μέση, τέλος),
- c. Τον αριθμό των συλλαβών τους και
- d. Την φωνοτακτική τους δομή.

Η δοκιμασία περιέχει επιπλέον, δύο σύνθετες εικόνες. Και εδώ οι εικόνες είναι ασπρόμαυρες, αρκετά ξεκάθαρες και με θέμα και με περιεχόμενο που κεντρίζουν το ενδιαφέρον του παιδιού.

(Καμπανάρου Μ., 2007)

Κεφάλαιο 6

6.1 Θεραπευτικές προσεγγίσεις

6.1.1 Συνεργασία με τους γονείς:

- Οι γονείς και ο θεραπευόμενος, εάν είναι ηλικιακά κατάλληλος, να δέχονται τις συστάσεις που τους δίνονται και να επιλέξουν σε συνεργασία, τους φωνολογικούς στόχους και τη γενική στρατηγική παρέμβασης.
- Είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μια συνεδρία με τους γονείς και τον θεραπευόμενο, εάν είναι ηλικιακά κατάλληλος, για να καθοριστεί η επιλεξιμότητα του για της υπηρεσίες και δεύτερον να αναπτυχθούν, σε συνεργασία, οι στρατηγικές παρέμβασης.
- Απαιτείται να καθοριστεί η πιο κατάλληλη θεραπευτική προσέγγιση για τις ιδιαίτερες ανάγκες του θεραπευόμενου.
- Γίνεται επιλογή συγκεκριμένων φωνημάτων ή φωνολογικών διεργασιών ως στόχους παρέμβασης, βασισμένους στην ηλικία του παιδιού, τη διεγερτικότητα ως προς τα ερεθίσματα, την καταληπτότητα, τη διάλεκτο, και τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές επικοινωνιακές ανάγκες του.
- Οι γονείς πρέπει να δέχονται τα φωνολογικά ελλείμματα του παιδιού τους, τα σχετικά με την αναπτυξιακή, γνωστική και φυσική του κατάσταση, να αναπτύσσουν ρεαλιστικές προσδοκίες και να αναζητούν θετικές και υποστηρικτικές πηγές.
- Οι γονείς πρέπει να κατανοήσουν τις σχέσεις μεταξύ της φωνολογικής ανάπτυξης και της ηλικίας, του γνωστικού επιπέδου και της φυσικής κατάστασης.
- Αν χρειαστεί δίνονται πληροφορίες και πηγές στους γονείς για τις φωνολογικές διαταραχές.
- Οι γονείς πρέπει να αποκτήσουν ενεργό ρόλο, και να συνεργάζονται θετικά με το παιδί τους σε δεκάλεπτες καθημερινές φωνολογικές ασκήσεις.
- Ο θεραπευτής πρέπει να έχει διαρκή επαφή με τους γονείς συζητώντας συγκεκριμένες μεθόδους για τις φωνολογικές παραγωγές και την πρόοδο ή τις ανησυχίες σχετικά με τις φωνολογικές ανάγκες του θεραπευόμενου.
- Ο θεραπευτής ζητάει από τους γονείς να διαβάζουν καθημερινά λίστες 10-12 λέξεις στον θεραπευόμενο, που περιέχουν τα συγκεκριμένα φωνήματα που παρουσιάζουν τις στοχοθετημένες φωνολογικές διεργασίες.
- Μετά από κάθε θεραπευτική παρέμβαση πρέπει να δοθούν στο παιδί φύλλα εργασίας ή κάρτες εικόνων με πέντε έως δέκα φωνήματα στόχους, λέξεις, ή φράσεις για καθημερινή εξάσκηση στο σπίτι με την επίβλεψη των γονέων.

(Jongsma E. A., Landis K., W., Vander J., 2004)

6.1.2 Συνεργασία με τον θεραπευόμενο:

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να αναγνωρίζει τα αποτελέσματα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ενισχύσουν την πρόοδο της φωνολογικής παραγωγής.

Παρέμβαση:

- Διερευνάται από το θεραπευτή τι μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ενισχυτής για τις φωνολογικές προσπάθειες του θεραπευόμενου. Ως ενισχυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν εξωγενείς ανταμοιβές, όπως τρόφιμα, αυτοκόλλητα, και άλλους λεκτικούς επαίνους και εγγενής ανταμοιβές, όπως η λήψη μιας άμεσης απάντησης σε ένα καθαρά λεκτικό αίτημα.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να κατανοεί τον τρόπο που οι συγκεκριμένες θεραπευτικές παρεμβάσεις θα συμβάλλουν στις καλύτερες φωνολογικές δεξιότητες και πως αυτές οι δεξιότητες θα οδηγούν στην αποτελεσματική επικοινωνία.

Παρέμβαση:

- Πριν αρχίσει μια δραστηριότητα, πρέπει να γίνει σαφής ο θεραπευτικός στόχος για τον θεραπευόμενο. Στον τέλος της δραστηριότητας του ζητείται από τον θεραπευόμενο να επαναλάβει τον συγκεκριμένο στόχο για αυτήν την δραστηριότητα.
 - a. Ο θεραπευόμενος κάνει ένα διάγραμμα της θεραπευτικής προόδου δείχνοντας τα φωνολογικά του επιτεύγματα με τη μορφή ενός οπτικού βοηθήματος που επεξηγεί τα διαδοχικά στάδια τα οποία είναι απαραίτητα για να επιτύχει τους μακροπρόθεσμους στόχους.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να αυξήσει την καταληπτότητα στο 80% μειώνοντας τις φωνολογικές διεργασίες, όπως κρίνεται από τον λογοπαθολόγο.

Παρέμβαση:

- Στην περίπτωση που η ομιλία του θεραπευόμενου είναι σε σημαντικό βαθμό δυσκατάληπτη, επιλέγεται μια προσέγγιση κυκλικής παρέμβασης για να στοχεύσουν σε προσδιορισμένες φωνολογικές διεργασίες:
 - a. Ο θεραπευτής διαβάζει έναν κατάλογο λέξεων δίνοντας έμφαση στις συγκεκριμένες φωνολογικές διαδικασίες που χρησιμοποιούνται από τον θεραπευόμενο,

- b. Ο θεραπευτής ζητάει από τον θεραπευόμενο, να χρωματίσει και να κολλήσει τρεις έως πέντε εικόνες προσεκτικά επιλεγμένων λέξεων,
- c. Δίνεται βοήθεια στον θεραπευόμενο να πει τις λέξεις που απεικονίζονται στις κάρτες,
- d. Γίνεται αξιολόγηση της διεγερτικότητας του σε άλλα φωνήματα,
- e. Ο θεραπευτής διαβάσει τον ίδιο κατάλογο ξανά.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να αυξήσει την στοματοπροσωπική δύναμη και κινητικότητα που απαιτείται για να παράγει τα επιθυμητά φωνήματα στην συνδεδεμένη ομιλία.

Παρέμβαση:

- Ο θεραπευόμενος για να αυξήσει την στοματοπροσωπική δύναμη και κινητικότητα που απαιτείται για να παράγει τα επιθυμητά φωνήματα στην συνδεδεμένη ομιλία, πραγματοποιεί συγκεκριμένες στοματοπροσωπικές ασκήσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με λεκτικές ασκήσεις. Με αυτόν τον τρόπο θα αυξήσει την δύναμη και τον έλεγχο των μυών που απαιτούνται για την λεκτική παραγωγή.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να κάνει σωστές διακρίσεις μεταξύ των αντιθέτων φωνημάτων στόχων στα ζεύγη ελάχιστης ηχητικής διαφοράς με ακρίβεια 90%.

- Ο θεραπευτής καθοδηγεί τον θεραπευόμενο να επιλέξει εικόνες που αντιπροσωπεύουν τις λέξεις που ακούει όταν του παρουσιάζονται εικόνες λέξεων ελάχιστης ηχητικής διαφοράς π.χ. κότα-μπότα που δίνουν έμφαση στα φωνήματα στόχους ή τις φωνολογικές διεργασίες.
- Ο θεραπευόμενος πρέπει να μα διδαχτεί να ταξινομεί κάρτες αντιθέτων λέξεων σε κατηγορίες φωνημάτων στόχων καθώς και σε άλλες κατηγορίες φωνημάτων που δεν είναι στόχοι.
- Ο θεραπευτής βοηθάει τον θεραπευόμενο να καθορίσει αν οι ήχοι-στόχοι εμφανίζονται σε αρχικές θέσεις πριν από το φωνήεν, σε ενδιάμεσες φωνηέντων θέσεις ή τελικές μετά από το φωνήεν θέσεις των λέξεων.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να διακρίνει μεταξύ σωστών και λάθος παραγωγών των φωνημάτων με ακρίβεια 90%.

Παρέμβαση:

- Ο θεραπευτής αναπαράγει σκόπιμα τις λανθασμένες λεκτικές παραγωγές του θεραπευόμενου σε μερικές λέξεις μιας γνωστής σύντομης ιστορίας και

καθοδηγείται να ακούσει προσεκτικά και να πει, «το άκουσα» εφόσον άκουσε την λανθασμένη παραγωγή.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να κάνει την σωστή αρθρωτική τοποθέτηση για τα φωνήματα στόχους.

Παρέμβαση:

- Για την σωστή αρθρωτική τοποθέτηση για τα φωνήματα στόχους μπορούν να χρησιμοποιηθούν καθρέφτες, γλωσσοπίεστρα, βαμβακοφόρους στηλεούς για να δοθούν λεπτομερή κιναισθητικά και οπτικά ερεθίσματα για την θέση των χειλιών, των δοντιών και της γλώσσας του θεραπευόμενου για τα φωνήματα στόχους.
- Επίσης μπορούν να παρουσιαστούν στον θεραπευόμενο εικόνες με την ακριβή τοποθέτηση των οργάνων άρθρωσης ως πρότυπα για τα συγκεκριμένα φωνήματα.
- Χρησιμοποιούνται φωνήματα με ευδιάκριτα χαρακτηριστικά για να αποσπαστούν τα φωνήματα στόχοι (π.χ. ο θεραπευόμενος επαναλαμβάνει το φώνημα /t/ γρήγορα για να παράγει το φώνημα /s/).

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να μιμείται τα φωνήματα στόχους, απομονωμένα, σωστά ή σε συλλαβές με ακρίβεια 90%, έχοντας ως πρότυπο τους ενήλικες.

Παρέμβαση:

- Αφού ο θεραπευόμενος ακούσει προσεκτικά ένα λεκτικό πρότυπο, ζητείται να μιμηθεί συλλαβές χωρίς νόημα του φωνήματος στόχου με τους ακόλουθους συνδυασμούς: C-V, V-C, C-V-C, V-C-V, C-V-C-V.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να προφέρει τα φωνήματα σωστά σε λέξεις με ακρίβεια 90%.

Παρέμβαση:

- Ο θεραπευόμενος κάνει εξάσκηση σε διάφορα φωνητικά πλαίσια σε λέξεις με διαδοχικό τρόπο:
 - a. Το φώνημα στόχος σε αρχική θέση προ του φωνήεντου.
 - b. Σε τελική θέση μετά το φωνήεν.
 - c. Σε ενδιάμεση θέση ανάμεσα από δυο φωνήεντα.
 - d. Ανάμικτα.
 - e. Σε όλες τις διαφορετικές θέσεις της λέξης.

- Επίσης εξασκείται σε ζεύγη λέξεων ελάχιστης ηχητικής διαφοράς π.χ βέλος-τέλος που στοχεύουν στις φωνολογικές διαδικασίες του θεραπευόμενου παρακινώντας το παιδί να ζητήσει συγκεκριμένο αντικείμενο ή να επαναλάβει ιστορίες που χρησιμοποιούν ζεύγη ελάχιστης ηχητικής διαφοράς.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να προφέρει τα φωνήματα στόχους σωστά σε φράσεις και προτάσεις με ακρίβεια 80%.

Παρέμβαση:

- Ο θεραπευτής εξασκεί τον θεραπευόμενο στα φωνήματα στόχους σε φράσεις ή σε σύντομες προτάσεις χρησιμοποιώντας αργή ομιλία, αντιχητική ομιλία, ταυτόχρονη ομιλία ή παιχνιδι ρόλων.
- Ο Θεραπευόμενος παίζει παιχνίδια τα οποία απαιτούν τη χρήση φωνημάτων στόχων σε φράσεις και σε προτάσεις.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να προφέρει τα φωνήματα στόχους σωστά κατά τη διάρκεια των συνομιλιών με ακρίβεια 80%.

Παρέμβαση:

- Ο θεραπευόμενος διαβάζει ή επαναλαμβάνει ιστορίες αναπτυξιακά κατάλληλες ή αστεία και ανίγματα, χρησιμοποιώντας σωστά τις φωνολογικές παραγωγές των φωνημάτων στόχων.
- Γίνεται παρατήρηση και διόρθωση της λεκτικής παραγωγής του θεραπευόμενου κατά την διάρκεια συνομιλιών κάνοντας καίριες ερωτήσεις:
 - a. Πες μου για την αγαπημένη σου ταινία,
 - b. Πως παίζεις ποδόσφαιρο,;
 - c. Εάν κέρδιζες πολλά χρήματα τι θα έκανες,;
 - d. Τι θα κάνεις κατά την διάρκεια των διακοπών σου;. Παιχνίδι ρόλων με διαφορετικές επικοινωνιακές καταστάσεις για τον θεραπευόμενο για να εξασκήσει τα φωνήματα στόχους σε καταστάσεις συζήτησης. Γίνεται παρατήρηση και διόρθωση της φωνολογικής του παραγωγής.

Βραχυπρόθεσμος στόχος

Να προφέρει τα φωνήματα στόχους με ακρίβεια και σαφήνεια σε διαφορετικές επικοινωνιακές καταστάσεις, όπως κρίνεται από τους δασκάλους, τους γονείς, και τους συνομήλικους του θεραπευόμενου.

Παρέμβαση:

- Ο θεραπευτής συμβουλευέται τους γονείς του θεραπευόμενου, τους δασκάλους, και άλλους, για να κριθεί αν χρησιμοποιεί τα φωνήματα στόχους σωστά στα καθημερινές συζητήσεις.

(Jongsma E. A., Landis K.,W., Vander J., 2004)

6.2 Μακροπρόθεσμοι στόχοι

- Η παραγωγή φωνημάτων να είναι υπαρκτή σε διάφορα επικοινωνιακά πλαίσια κατάλληλα για την ηλικία, τις γνωστικές ικανότητες, τη φυσική κατάσταση και τη διάλεκτο.
- Να επικοινωνεί με άλλους στο σπίτι, στο σχολείο, και σε άλλα κοινωνικά πλαίσια και η ομιλία του θα πρέπει να παρουσιάζει καθαρότητα και καταληπτότητα.
- Να αναπτύξει την κατανόηση των φωνολογικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της γλώσσας.
- Με την εξάσκηση να αυξήσει τις στοματοκινητικές δεξιότητες, που οδηγούν στη βελτιωμένη λεκτική παραγωγή (ομιλία).
- Να γίνουν κατανοητά τα φωνολογικά ελλείμματα και να εργαστεί για να τα ξεπεράσει ή να χρησιμοποιεί αντισταθμιστικές τεχνικές για αυτά τα ελλείμματα.
- Οι γονείς να θέτουν ρεαλιστικές προσδοκίες για τις φωνολογικές δεξιότητες του παιδιού τους και να δουλεύουν σε συνεργασία με τον λογοπαθολόγο για την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών θεραπείας.

(Jongsma E. A., Landis K.,W., Vander J., 2004),

Παράρτημα 1

Ασκήσεις συλλαβών και λέξεων

Δίνονται συλλαβές και λέξεις από /δ/, που χρησιμοποιούνται για μίμηση ή για αυθόρμητο λόγο. Το φώνημα /δ/ βρίσκεται μέσα σε συλλαβές, μέσα σε ψευδολέξεις, σε δισύλλαβες, τρισύλλαβες, πολυσύλλαβες και μέσα σε προτάσεις. Το φώνημα /δ/, βρίσκεται σε όλες τις θέσεις, αρχική και μέση. Τέλος δίνονται και συμπλέγματα με το φώνημα /δ/, όπως /δr/, /γδ/, /νδ/ και χρησιμοποιούνται τα ίδια βήματα που ειπώθηκαν παραπάνω.

Δ, δ

Ασκήσεις με <δ> σε συλλαβές	
δα	αδ
δο	οδ
δι	ιδ
δου	ουδ
δε	εδ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με δ σε αρχική θέση

Δαβα

Δοβι

Διχο

Δουνο

δερο

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με δ σε αρχική θέση

δώρο

δήμος

δέμα

δέντρο

δέκα

δίκη

δίκιο

δάκος

δίνω

δάσος

δίνη

δάφνη

διπλός

δειλός

δίπλα

δεινός

δίσκος
δένω
δόλιος
δέος
δομή
δήθεν
δόση

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με δ αρχικό

δόνηση
δαπάνη
δόκανο
δελφίνι
δοκάρι
δεσπότης
δίπλωμα
δέχομαι
δεύτερος
δηλαδή
διδαχή
δίδυμος
δηλώνω
δίδαγμα
δαίμονας
δικάζω
δαγκάνα
δίκοπος
δανεικός
δίοδος
δάπεδο
δίωξη

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με δ αρχικό

διφορούμενος	διήμερος
δοκιμασία	διηγούμαι
διώροφος	δικαιούμαι
δολοφόνος	δικαιολογητικός
δουλέμπορος	διδασκαλείο
δοσοληψία	διερμηνέας
δυνατότητα	διευθυντής
δυναμικότητα	διευκολύνω
δυσάρεστος	διεφθαρμένος
δωδεκάθεο	διστραμμένος
δωροδοκώ	
δωσίλογος	

Ασκήσεις με δισύλλαβες με δ στην μεσαία θέση

Λάδι	Νέδα
Κάδος	σούδα
Ρόδι	Σουδάν
Βάδην	είδος
Σόδα	οδός
ρόδα	ήδη
πόδι	κλειδί
κλαδί	μόδα
φλούδα	γίδα
βόδι	λαδής
εδώ	
Μήδας	

Ασκήσεις τρισύλλαβες λέξεις με δ σε μεσαία θέση

λαδερός	πέδιλο
ροδαλός	ρυτίδα
Πηδάω	λουλούδι
πεδίο	μαδέρι
παιδάκι	ξάδερφος
πουλάδα	οδηγώ
χταπόδι	οδικός
κουδούνι	οδεύω
καρύδι	βραδινός
βαδίζω	οδηγός
βιδώνω	οδύνη
βοδινό	
καδένα	

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με δ σε μεσαία θέση

Οδηγητής	πηδάλιο
Οδοντικός	πανελλαδικός
Οδοιπορία	λαδόκολλα
Οδυνηρός	λαδομπογιά
Ραδόνιο	κορυδαλλός
Παράδοση	κωδικοποιώ
Φυλλάδιο	ποδοπατώ
Οδοιπορία	κατσαβίδι
Ουδέτερος	χελιδόνι
ομαδικός	καταδίωξη
ποδαρικό	αιλουροειδές
παράδοση	κελαηδώ
παλλακίδα	χοροπηδώ

Δρ, δρ

Ασκήσεις με δρ σε συλλαβές	
δρα	αδρ
δρο	οδρ
δρι	ιδρ
δρε	εδρ
δρου	ουδρ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με δρ σε αρχική θέση

δραβα
δροβι
δριχο
δρουνο
δρερο

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με δρ σε μεσαία θέση

βαδρα
βιδρο
χοδρι
νοδρου
ροδρε

Ασκήσεις με δυσύλλαβες με δρ σε αρχική θέση

δράκος	δρυμός
δράμα	
δραχμή	
δρόμος	
δράση	
δράστης	
δροσιά	
δρέπω	
δριμύς	
δράμι	

Ασκήσεις με τρισύλλαβες με δρ σε αρχική

δροσερός

δρόμωνα

δρασκελιά

δραπέτης

δροσίζω

δρύνος

δραστικός

δραγάτης

δράκαινα

δράκοντας

δράκουλας

δρομέας

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με δρ σε αρχική θέση

δρακόντειος

δραματικότητα

δραματοποιώ

δρασκελίζω

δραστήριος

δραστηριότητα

δρομολογώ

δραπετεύω

δρομολόγηση

δρυκολάπτης

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με δρ σε μεσαία θέση

Κάδρο

Φαίδρα

Φαιδρός

εξέδρα

φόδρα

Ύδρα

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με δρ σε μεσαία θέση

Έδρασα

Ίδρυσα

Χαράδρα

Διάδραση

Έδρεψα

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με δρ σε μεσαία θέση

Απόδραση

Επίδραση

Εφίδρωση

Αντίδραση

Καταδρομέας

Ιπποδρομίες

Κυνοδρομίες

Ενυδρείο

Γδ, γδ

Ασκήσεις με συλλαβές με γδ

γδα αγδ

γδο ογδ

γδι ιγδ

γδε εγδ

γδου ουγδ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με γδ σε αρχική θέση

γδαβα

γδοβι

γδιχο

γδουνο

γδερο

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με γδ σε μεσαία θέση

βαγδα

βιγδο

χογδι

νογδου

ρογδε

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με γδ σε αρχική θέση

γδύνω

γδέρνω

γδυτός

γδούπος

λίγδας

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με γδ σε αρχική θέση

Γδάρθηκα

Γδαρμένος

Γδάρσιμο

Γδύθηκα

Γδύσιμο

Γδυμένος

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με γδ σε μεσαία θέση

έγδαρα

έγδυσα

ραγδαίος

όγδοος

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με γδ σε μεσαία θέση

αμύγδαλο

Βδ, βδ

Ασκήσεις με συλλαβές με βδ

βδα αβδ

βδο οβδ

βδι ιβδ

βδε εβδ

βδου ουβδ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με βδ σε αρχική θέση

βδαβα

βδοβι

βδιχο

βδουνο

βδερο

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με βδ σε μεσαία θέση

βαβδα

βιβδο

χοβδι

νοβδου

ροβδε

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με βδ σε αρχική θέση

Βδέλλα

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με βδ σε αρχική θέση

Βδελυρός

Βδέλυγμα

Βδομάδα

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με βδ σε αρχική θέση

Βδομαδιάτικο

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με βδ σε μεσαία θέση

Ραβδί

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με βδ σε μεσαία θέση

ραβδωτά

έβδομο

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με βδ σε μεσαία θέση

Ραβδόγραμμα

Ραβδοσκόπος

Ραβδομύλωση

εβδομαδιαίο

εβδομήντα

ραβδοπυρήνα

ραβδοσκοπικά

Προτάσεις

1. Το δώρο σου είναι πολύ ωραίο.
2. Ο Χρήστος πήρε δέκα στο τεστ.
3. Ο Γιώργος ήρθε δεύτερος στους αγώνες στίβου.
4. Ο Γκέκας το σουτ και η μπάλα στο δοκάρι.
5. Οι αρχαίοι έλληνες πίστευαν στο δωδεκάθεο.
6. Ο πατέρας μου αποφάσισε να πάμε ένα διήμερο στο Ναύπλιο.
7. Την πρωτοχρονιά για γούρι σπάμε ένα ρόδι στην εξώπορτα του σπιτιού μας.
8. Ο Μήδας ότι έπιανε γινόταν χρυσός.
9. Χθες πήγα στον γάμο του ξαδέρφου μου.
10. Χτύπησαν το πρωί το κουδούνι για να μου πουν τα κάλαντα.
11. Τα ήθη και έθιμα είναι στοιχεία της παράδοσης.

12. Όταν ξημερώνει τα περισσότερα πουλιά κελαηδάνε.
13. Οι πολιτικοί διχάζονται ανάμεσα στο ευρώ και στην δραχμή.
14. Η χθεσινή ταινία είχε πολύ δράση.
15. Οι καλοκαιρινές βραδιές είναι δροσερές.
16. Πρέπει να παρθούν δραστικά μέτρα για την καταπολέμηση της φορολογίας.
17. Τις γιορτινές μέρες τα δρομολόγια είναι ανά μισή ώρα.
18. Η αστυνομία πήρε δρακόντεια μέτρα για την διεξαγωγή του ντέρμπι.
19. Πολύ ωραίο είναι το καινούριο σου κάδρο.
20. Η εξέδρα αποδοκίμαζε τους παίχτες της αντίπαλης ομάδας.
21. Στα γενέθλια σου θα σου πάρω ένα ενυδρείο.
22. Σύμφωνα με την φυσική η δράση φέρνει αντίδραση.
23. Κάποιοι άνθρωποι γδέρνουν τα ζώα για να πάρουν το δέρμα τους.
24. Ο Νίκος ήρθε όγδοος στην κατάταξη.
25. Μου αρέσει μέσα στο γιαούρτι να βάζω αμύγδαλο.
26. Μην κολλάς σαν βδέλλα από πίσω μου.
27. Πολύ πιεστική βδομάδα.
28. Θα ήθελα να έχω ένα ραβδί.
29. Ο Νίκος ήρθε έβδομος στον διαγωνισμό χημείας.
30. Τις γιορτινές μέρες το εβδομαδιαίο πρόγραμμα είναι πιο χαλαρό.

Δίνονται λέξεις από /θ/, που χρησιμοποιούνται για μίμηση ή για αυθόρμητο λόγο. Το φώνημα /θ/ βρίσκεται μέσα σε συλλαβές, μέσα σε ψευδολέξεις, σε δυσύλλαβες, τρισύλλαβες, πολυσύλλαβες και μέσα σε προτάσεις. Το φώνημα /θ/, βρίσκεται σε όλες τις θέσεις, αρχική και μέση. Τέλος δίνονται και συμπλέγματα με το φώνημα /θ/, όπως /sθ/, /fθ/, /χθ/, /θr/, /θl/ και χρησιμοποιούνται τα ίδια βήματα που ειπώθηκαν παραπάνω.

Θ,θ

Ασκήσεις με <θ> σε συλλαβές

θα	αθ
θο	οθ
θι	ιθ
θου	ουθ
θε	εθ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με θ σε αρχική θέση

θαβα
θοβι
θιχο
θουνο
θερο

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με θ σε μεσαία θέση

βαθα
βιθο
χοθι
νοθου
ροθε

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με θ σε αρχική θέση

Θάρρος	θεία
Θάσος	θείος
Θέμα	θάβω
Θύμα	θαύμα
Θύτης	θέα
Θωμάς	θαμπός
Θάμνος	θερμός
Θετός	θέση
Θήκη	θεσμός
Θηλιά	θέρος
Θέτω	θυμός
Θεριό	θωρώ
Θέρμη	θώκος

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με θ σε αρχική θέση

Θυμάρι	θέσπιση
Θυμώνω	θηλυκό
Θυρίδα	θερίζω
Θυμίζω	θερινός
Θυμικό	θέρετρο
Θύμηση	θάλασσα
Θόρυβος	θάλαμος
Θολώνω	θαλάμη
Θολούρα	θάνατος
Θούριος	θάψιμο
Θολωτός	θέαμα
Θετικός	θεατής
Θέσφατο	θειϊκός

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με θ σε αρχική θέση

Θαλασσινός	θεόρατος
Θαλαμηγός	θεοπάλαβος
Θαλασσοπόρος	θεοσκότεινος
θεονήστικος	θεόσταλτος
Θαλασσοταραχή	θεληματικός
Θεαματικός	θεότρελος
Θανατηφόρος	θερμοκήπιο
Θαυμαστικό	θερμοκέφαλος
Θαυματουργός	θερμοσίφωνας
Θεράποντας	θερμοκρασία
Θεατρνισμός	θερμόμετρο
Θεάνθρωπος	
Θεάρεστος	
Θεατρολογία	
Θεματολογία	

Ασκήσεις με δυσύλλαβες λέξεις με θ σε μεσαία θέση

Λάθος	Στάθης
Πάθος	σπίθα
Καθώς	σπαθί
Πειθώ	ήθος
Ζύθος	κάθε
Μύθος	βυθός
Λίθος	χωθώ
Στήθος	πάθει
Νόθος	μάθει
Πλάθω	πόθος
Πλήθος	κληθώ
Δήθεν	βάθος
Γνάθος	βαθύς

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με θ σε μεσαία θέση

Πάθημα	Όθωνας
Μάθημα	Κύθηρα
Άθελα	ήθελα
Καθένας	αθώς
Πύθωνας	βαθαίνει
Ρουθούνη	πιθανό
Διάθεση	κάθετος
Διαθήκη	τίθεται
Διαθέτω	πουθενά
Έθιμο	απαθής
Μαθαίνω	άμαθος
Παθαίνω	αφεθώ
Πεθαίνω	Αθήνα

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με θ σε μεσαία θέση	
Αποθέωση	υποθέτω
Αναθεώρηση	αράθυμος
Κατάθεση	αβοήθητος
Υπόθεση	ακολουθία
Επίθεση	αληθινός
Ανάθεση	συμπαθητικός
Αθωότητα	αθόρυβος
Υποθετικός	κακοήθεια
Ακαθόριστος	καλοήθης
Απόθεμα	νομοθέτης
Καθαριότητα	Φιλοθέη
Ακόλουθος	τεθωρακισμένο
Ακολουθώς	επιθεώρηση

Σθ. σθ

Ασκήσεις με συλλαβές με σθ	
σθα	ασθ
σθο	οσθ
σθι	ισθ
σθου	ουσθ
σθε	εσθ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με σθ σε αρχική θέση	
σθαβα	
σθοβι	
σθιχο	
σθουνο	
σθερο	

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με σθ σε μεσαία θέση	
βασθα	
βισθο	
χοσθι	
νοσθου	
ροσθε	

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με σθ σε αρχική θέση	
	σθένος

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με σθ σε αρχική θέση	
	σθεναρός

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με σθ σε αρχική θέση
σθεναρότερος

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με σθ σε μεσαία θέση
Μισθός

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με σθ σε μεσαία θέση

Ασθενής
όπισθεν
αίσθηση
πρόσθεση

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με σθ σε μεσαία θέση

αναίσθητος
ασθένεια
Δημοσθένης
ασθενοφόρο
οπισθοχώρηση
αισθητικός
Εσθονία
αισθησιακός

Φθ.φθ

Ασκήσεις με συλλαβές με φθ

φθα	αφθ
φθο	οφθ
φθι	ιφθ
φθου	ουφθ
φθε	εφθ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με φθ σε αρχική θέση

φθαβα
φθοβι
φθιχο
φθουνο
φθερο

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με φθ σε μεσαία θέση

βαφθα

βιφθο

χοφθι

νοφθου

ροφθε

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με φθ σε αρχική θέση

φθηνός

φθονώ

φθορά

φθείρω

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με φθ σε αρχική θέση

φθόριο

φθονερός

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με φθ σε αρχική θέση

φθινόπωρο

φθινοπωρινός

φθοριούχο

φθηνότερος

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με φθ σε μεσαία θέση

έφθασε

έφθειρα

άφθονος

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με φθ σε μεσαία θέση

Αφθονία

Ναφθαλίνη

Χθ, γθ

Ασκήσεις με συλλαβές με χθ

χθα

αχθ

χθο

οχθ

χθι

ιχθ

χθου

ουχθ

χθε

εχθ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με χθ σε αρχική θέση

χθαβα

χθοβι

χθιχο

χθουνο

χθερο

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με χθ σε μεσαία θέση

βαχθα

βιχθο

χοχθι

νοχθου

ροχθε

Ασκήσεις με μονοσύλλαβες λέξεις με χθ σε αρχική θέση

Χθές

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με χθ σε αρχική θέση

προχθές

όχθη

μόχθος

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με χθ σε μεσαία θέση

Χθεσινός

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με χθ σε μεσαία θέση

Αχθοφόρος

Απεχθάνομαι

Θρ, θρ

Ασκήσεις με συλλαβές με θρ

θρα

αθρ

θρο

οθρ

θρι

ιθρ

θρου

ουθρ

θρε

εθρ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με θρ σε αρχική θέση

θραβα

θροβι

θριχο

θρουνο

θρερο

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με θρ σε μεσαία θέση

βαθρα

βιθρο

χοθρι

νοθρου

ροθρε

Ασκήσεις με δισύλλαβες με θρ σε αρχική θέση

Θράκη

θρόνος

θράσος

θρήνος

θρύλος

θρέψη

θράκα

θρούμπα

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με θρ σε αρχική θέση

Θρανίο

θρύψαλα

θρησκεία

θρεπτικός

θρόμβωση

θριάσιο

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με θρ σε μεσαία θέση

Βάθρο

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με θρ σε μεσαία θέση

λαθραίο

καθρέπτες

έλκηθρο

θρύψαλα

ύπαιθρος

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με θρ σε μεσαία θέση
Πολυθρόνα

Θλ, θλ

Ασκήσεις με συλλαβές με θλ

θλα	αθλ
θλο	οθλ
θλι	ιθλ
θλου	ουθλ
θλε	εθλ

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με θλ σε αρχική θέση

θλαβα
θλοβι
θλιχο
θλουνο
θλερο

Ασκήσεις με ψευδολέξεις με θλ σε μεσαία θέση

βαθλα
βιθλο
χοθλι
νοθλου
ροθλε

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με θλ σε αρχική θέση

Θλάση
Θλίψη
Θλίβω

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με θλ σε αρχική

Θλιμμένος
Θλιπτικός
Θλιβερός

Ασκήσεις με δισύλλαβες λέξεις με θλ σε μεσαία θέση

Άθλος

Ασκήσεις με τρισύλλαβες λέξεις με θλ σε μεσαία θέση

Αθλημα

Αθλητής

Πένταθλο

Τρίαθλο

Δέκαθλο

Άθλιος

Ασκήσεις με πολυσύλλαβες λέξεις με θλ σε μεσαία θέση

Αθλήτρια

Αθλοπαιδιές

Αθλητικός

Πρωτάθλημα

Πρωταθλητής

Προτάσεις

1. Η θήκη των γυαλιών μου είναι μαύρη.
 2. Η θέα από την Ακρόπολη είναι υπέροχη.
 3. Το καλοκαίρι κάνω πολλά μπάνια στη θάλασσα.
 4. Ο θόρυβος από την έκρηξη ήταν μεγάλος.
 5. Το χειμώνα πέφτει πολύ η θερμοκρασία.
 6. Στο θερμοκήπιο καλλιεργούνται διάφορα λαχανικά.
 7. Στο βυθό της θάλασσας ζουν τα ψάρια.
 8. Η Άννα έκανε λάθος τις ασκήσεις στα μαθηματικά.
 9. Στο σχολείο τα παιδιά μαθαίνουν ιστορία.
 10. Η Αθήνα είναι η πρωτεύουσα της Ελλάδος.
 11. Αληθινός φίλος είναι αυτός που είναι δίπλα σου στις δύσκολες στιγμές.
 12. Υποθέτω πως μπορεί να βρέξει αύριο.
 13. Στο νοσοκομείο υπάρχουν πολλοί ασθενείς.
 14. Τα ρούχα που αγόρασα ήταν πολύ φθηνά.
 15. Το φθινόπωρο πέφτουν τα φύλλα των δέντρων.
 16. Χθές έφαγα μακαρόνια με κιμά.
 17. Τα παιδιά στο σχολείο κάθονται στα θρανία.
 18. Το αγαπημένο μου άθλημα είναι το ποδόσφαιρο.
 19. Υπάρχουν πολλές θρησκείες στον κόσμο.
 20. Η θλίψη μου είναι μεγάλη.
-

Παράρτημα 2

Άσκηση 1

Ο θεραπευτής εκφωνεί τα ελάχιστα ζεύγη. Το παιδί πρέπει να εντοπίσει σε ποιες λέξεις βρίσκονται τα φωνήματα στόχοι. Όταν το παιδί ακούει τον ήχο αυτό καλείται να πει σε ποια λέξη το άκουσε (1η ή 2η λέξη). Στόχος είναι οι σωστές διακρίσεις μεταξύ των αντιθέτων φωνημάτων στόχων στα ζεύγη ελάχιστης ηχητικής διαφοράς με ακρίβεια 90%. (Jongsma E. A., Landis K., W., Vander J., 2004).

1. Πάθος-πάχος
2. Ρήμα-θύμα
3. Κέντρο-δέντρο
4. Δέρμα-κέρμα
5. Θάρρος-βάρος
6. Δώρα-τώρα
7. Δίνω-πίνω
8. Δένω-μένω
9. Βίδα-βήμα
10. Πόδι-πόλη
11. Θεία-βία
12. Εδώ-ενώ
13. Δίκες-νίκες
14. Θυμάρι-ζυμάρι
15. Θέρετρο-φέρετρο
16. Καλάθι-καλάμι
17. Θρανίο-κρανίο
18. Δράση-βράση
19. Δρόμος-τρόμος
20. Θρόνος-κρόνος

Ζεύγη	Ημερομηνία	Λάθη	Επιτυχία %	Αποτυχία %
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				

Άσκηση 2

Δίνονται στο παιδί δύο μικρές εικονογραφημένες ιστορίες. Η πρώτη ιστορία (α), περιέχει δυσύλλαβες και τρισύλλαβες λέξεις με το φώνημα /δ/ σε αρχική θέση. Η δεύτερη ιστορία (β), έχει δυσύλλαβες και τρισύλλαβες λέξεις με το φώνημα /δ/ σε μεσαία θέση. Ο θεραπευτής διαβάζει πρώτος την ιστορία στο παιδί και έπειτα το παιδί την διαβάζει μόνο του.

α)

Ο Δήμος είναι 10 χρονών. Όταν μεγαλώσει θέλει να γίνει δάσκαλος . Του αρέσει πολύ να κάθεται στις σκιές των δέντρων και να διαβάζει βιβλία.

β)

Ο Άδης έσπασε το πόδι του. Είναι πολύ στενοχωρημένος και συνεχώς παίζει με ένα φίδι που έχει στο σπίτι του.

Ακούει κάθε μέρα ράδιο

και τρώει ρόδι

για να

ξεχνιέται.

A.

Εικόνες	Ημερομηνία	Λάθη	Επιτυχία %	Αποτυχία %
Δήμος				
Δέκα				
Δάσκαλος				
Δέντρο				
Διαβάζει				

B.

Άδης				
Πόδι				
Φίδι				
Ράδιο				
Ρόδι				

Άσκηση 3

Δίνονται στο παιδί δύο μικρές εικονογραφημένες ιστορίες. Η πρώτη ιστορία (α), περιέχει δισύλλαβες και τρισύλλαβες λέξεις με το φώνημα /θ/ σε αρχική θέση. Η δεύτερη ιστορία (β), έχει δισύλλαβες και τρισύλλαβες λέξεις με το φώνημα /θ/ σε μεσαία θέση. Ο θεραπευτής διαβάζει πρώτος την ιστορία στο παιδί και έπειτα το παιδί την διαβάζει μόνο του.

α)

Η Θάλεια

παίζει στην θάλασσα

με την μπάλα

της. Η θεία

της την φώναξε για να γυρίσουνε πίσω στο σπίτι. Τα

γυαλιά της Θάλειας

είναι θαμπά

και δεν μπορεί να

δει καλά. Το αποτέλεσμα είναι να πέσει πάνω σε έναν θάμνο .

β)

Ο Λούθηρος

σπουδάζει μουσική. Κάθεται

στο

κρεβάτι του και παίζει συνεχώς κιθάρα

. Είναι πολύ καλός μαθητής

. Το όνειρο του είναι να γίνει πολύ

γνωστός στην Αθήνα

A.

Εικόνες	Ημερομηνία	Λάθη	Επιτυχία %	Αποτυχία %
Θάλεια				
Θάλασσα				
Θεία				
Θαμπά				
Θάμνος				

B.

Λούθηρος				
Κάθεται				
Κιθάρα				
Αθήνα				
Μαθητής				

Άσκηση 4

Δίνονται στο παιδί 14 εικόνες και δύο χρώματα, το κόκκινο και το πράσινο. Το κάθε χρώμα αντιστοιχεί σε ένα φώνημα στόχο. Το κόκκινο είναι για το δ και το πράσινο είναι για το θ. Το παιδί καλείται, αφού επαναλάβει την εικόνα μετά τον θεραπευτή, να την χρωματίσει ανάλογα με το φώνημα που βρίσκεται μέσα στην λέξη. Να μιμείται τα φωνήματα στόχους, μέσα σε λέξεις, με ακρίβεια 90%, έχοντας ως πρότυπο τους ενήλικες. (Jongsma E. A., Landis K.,W., Vander J., 2004).

Να χρωματίσεις τις εικόνες με κόκκινο για το φώνημα /δ/ και με πράσινο για το φώνημα /θ/, ανεξάρτητα με την θέση στην οποία βρίσκεται.

1.

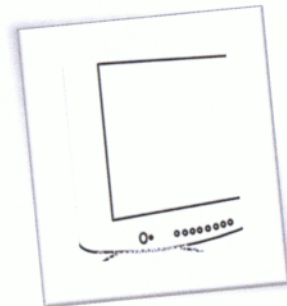
2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

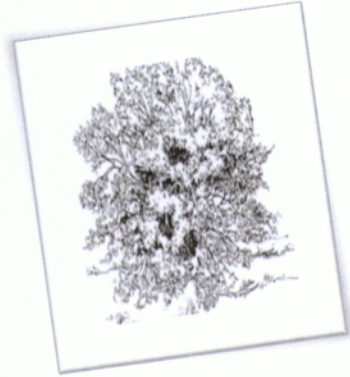
12.

13.

14.

15.

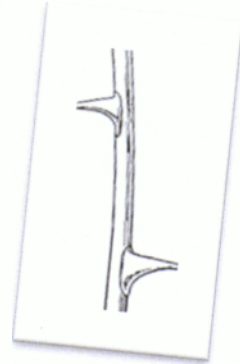
16.

17.

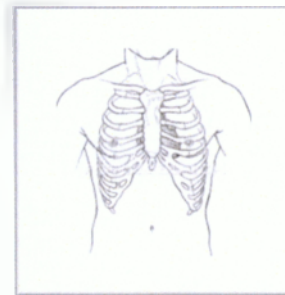
18.

19.

20.

21.

22.

23.

Εικόνες	Ημερομηνία	Λάθη	Επιτυχία %	Αποτυχία %
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
21.				
22.				
23.				

Άσκηση 5

Δίνονται στο παιδί 2 κατηγορίες με εικόνες. Η πρώτη κατηγορία είναι λέξεις με το φώνημα θ και απεικονίζεται με το θέατρο και η δεύτερη κατηγορία είναι λέξεις με το φώνημα /δ/ που απεικονίζεται με έναν δάσκαλο. Θα δοθούν στο παιδί κάρτες με εικόνες οι οποίες θα περιλαμβάνουν τα 2 φωνήματα στόχους. Στο παιδί θα δίνεται μία-μία κάρτα και αυτό με την σειρά του θα πρέπει να την αντιστοιχίσει σε μία από τις δύο κατηγορίες, ανάλογα με το φώνημα που θα συναντήσει. Η άσκηση αξιολογεί αν το παιδί έχει κατακτήσει την αντιθετική λειτουργία των φωνημάτων με ακρίβεια 90%. (Καμπανάρου Μ., 2007)

Να αντιστοιχίσεις την κάθε εικόνα με την κατηγορία που της ταιριάζει με βάση το φώνημα που ακούς, δ ή θ

1.

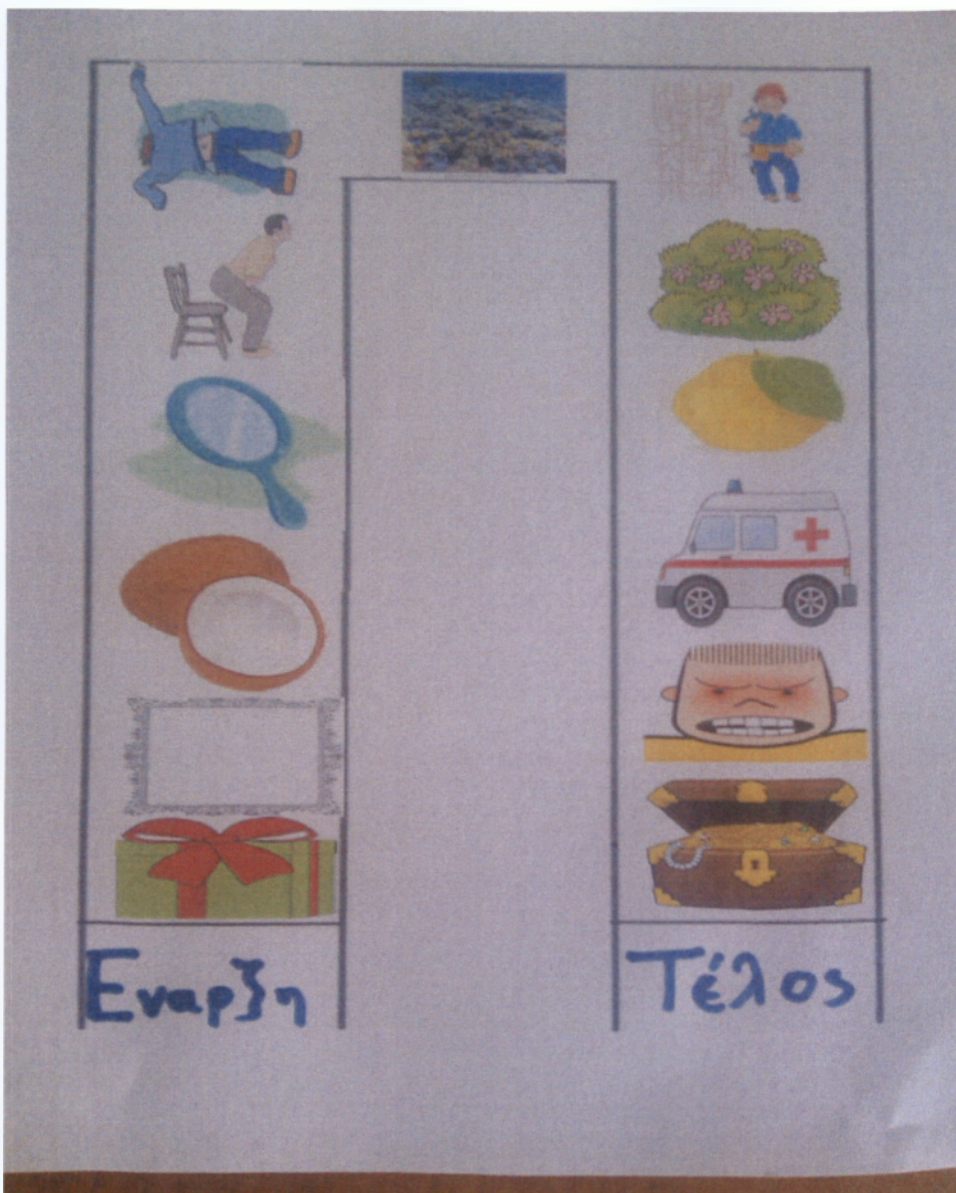
2.

Εικόνες	Ημερομηνία	Στήλη 1	Στήλη 2
Δέντρο			
Δράκος			
Κάδρο			
Δρόμος			
Γδύνομαι			
Όγδοος			
Ραβδί			
Εβδομήντα			
Θησαυρός			
Θάλασσα			
Θρανίο			
Θάμνος			
Θήκη			
Σπαθί			
Βυθός			
Ρουθούνι			
Ασθενής			
Ασθενοφόρο			
Φθινόπωρο			
Όχθη			
Θρόνος			
Έλκυθρο			
Καθρέφτης			
Πολυθρόνα			
Δώρο			
Δέμα			
Δάκρυ			
Δελφίνι			
Δέκα			
Δίσκος			
Δύο			
Δίδυμος			
Κάδος			
Κλειδί			
Βόδι			
Ρόδι			
Ρόδα			
Πόδι			
Δάσος			

Άσκηση 6

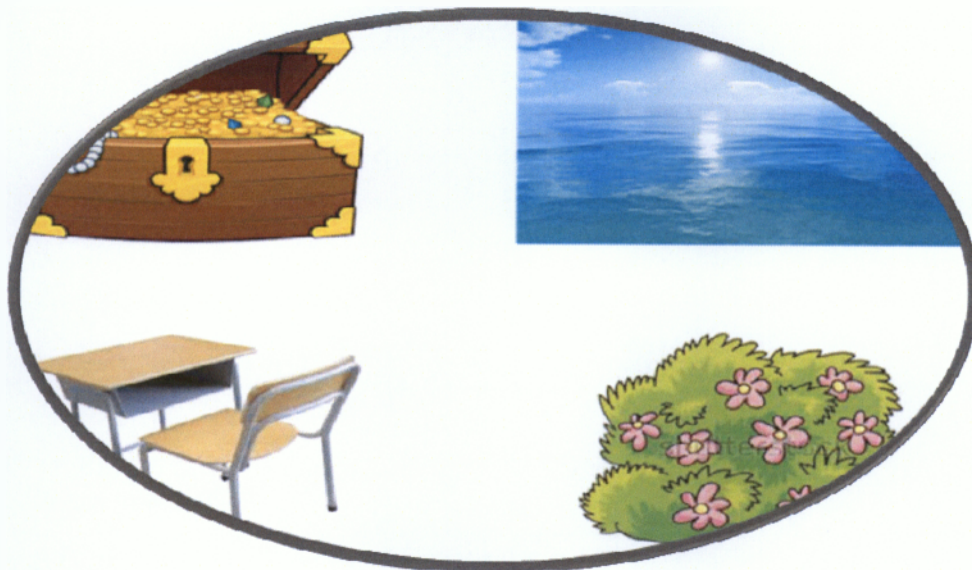
Η δραστηριότητα αυτή είναι ένα επιτραπέζιο με 14 εικόνες. Οι εικόνες είναι λέξεις που περιέχουν τα φωνήματα /δ/ και /θ/ αλλά και συμπλέγματα αυτών. Το παιχνίδι ξεκινάει από την «έναρξη» και τελειώνει στο «τέλος». Το παιδί ρίχνει το ζάρι εναλλάξ με τον θεραπευτή. Το παιδί λέει κάθε φορά την λέξη που κάθεται το πόνι του, αντίστοιχα και ο θεραπευτής. Ο θεραπευτής μπορεί να παραγάγει λάθος το φώνημα, εάν το παιδί τον διορθώσει τότε το ζάρι το ρίχνει το παιδί. Εάν το παιδί κάνει σωστή παραγωγή του φωνήματος στόχου του δίνουμε την ευκαιρία να ξαναρίξει. Αν αποτύχει στην προσπάθεια του αυτή, το ζάρι το ρίχνει ο θεραπευτής. Κερδίζει αυτός που θα τερματίσει πρώτος. Το επιτραπέζιο αυτό αποσκοπεί, να διακρίνει μεταξύ σωστών και λάθος παραγωγών των φωνημάτων με ακρίβεια 90%. (Jongsma E. A., Landis K.,W., Vander J., 2004).

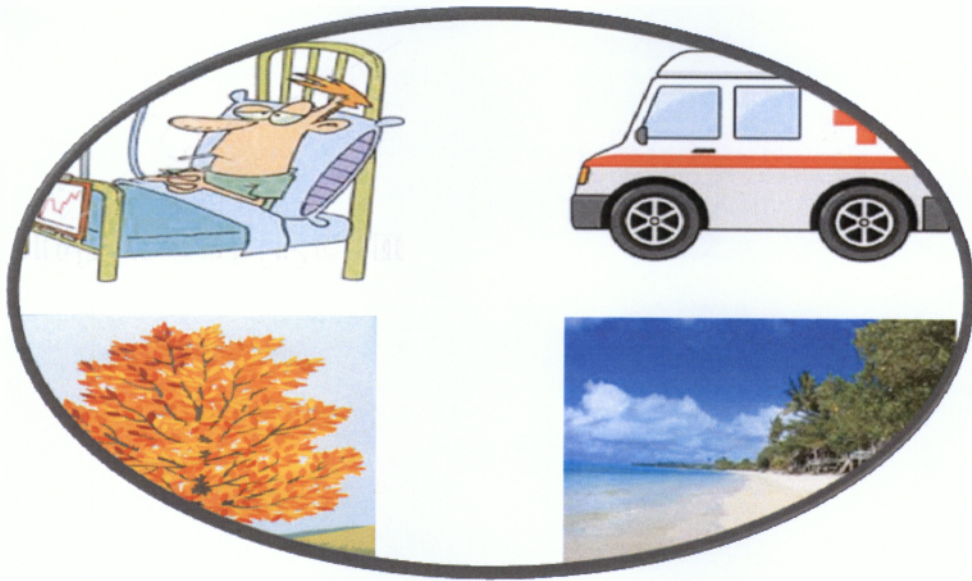

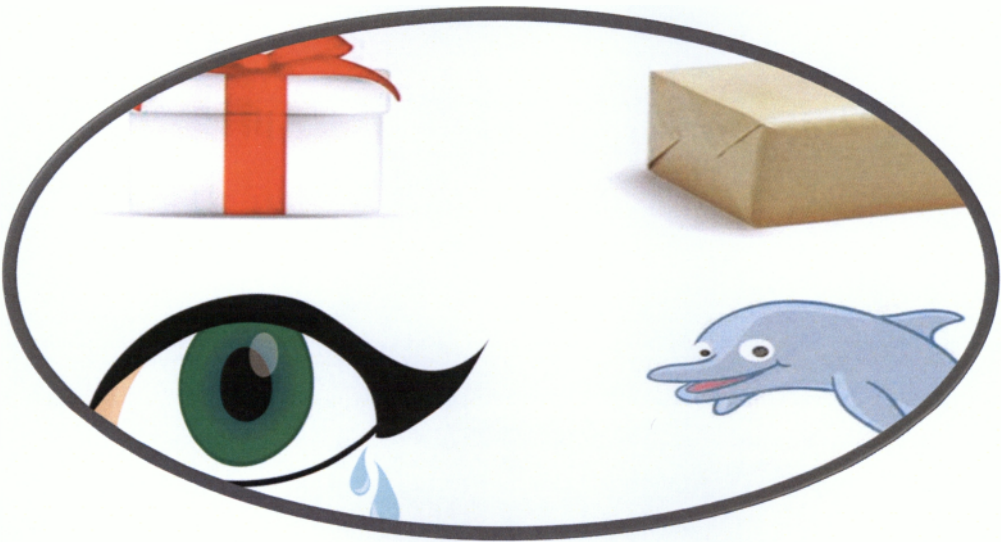
Εικόνες	Ημερομηνία	Λάθη	Επιτυχία %	Αποτυχία %
Δώρο				
Κάδρο				
Καρύδα				
Καθρέφτης				
Κάθομαι				
Γδύνομαι				
Βυθός				
Υδραυλικός				
Θάμνος				
Κυδώνι				
Ασθενοφόρο				
Θυμωμένος				
Θησαυρός				

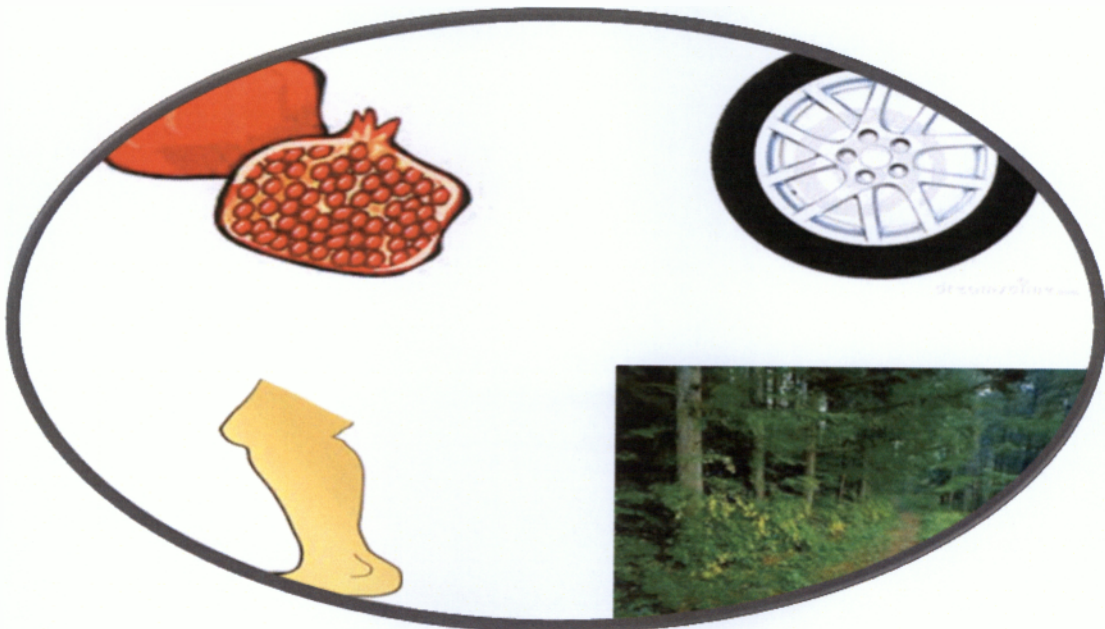
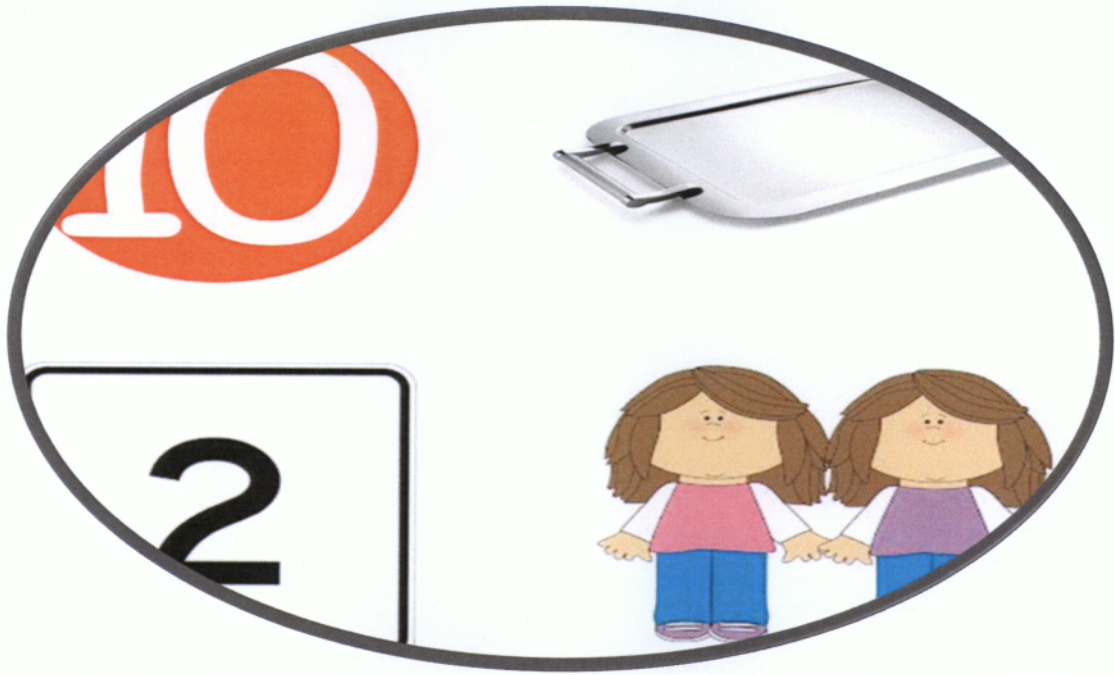
Παράρτημα 3

Εικόνες άσκησης 5

Έρευνα

Περιπτώσιολογική μελέτη 1

Φοίβος

Σύμφωνα με την αξιολόγηση της αναπτυξιολόγου, ο Φοίβος είναι 5 χρονών, μαθητής του νηπιαγωγείου. Είχε νοσηλευτεί στην ηλικία των 3 ετών για πνευμονία. Η αδρή κινητικότητα, οι λεπτοί χειρισμοί και η αντίληψη του κρίθηκαν πως είναι στα επίπεδα της ηλικίας του. Η κατανόηση και η έκφραση του κρίθηκαν φυσιολογικά στην ηλικία των 4,5 χρονών. Η αυτοεξυπηρέτηση του είναι και αυτή φυσιολογική όπως και η κοινωνικότητα του. Η γλωσσική αλληλουχία κρίθηκε μέτρια (με 5 εικόνες). Διαπιστώθηκαν με τα διαγνωστικά εργαλεία Connerstest, Vojta, Φωνολογικό τεστ, Cags κλίμακα, τεστ σχολικής Ετοιμότητας ΤΣΕ. Είναι συνεργάσιμος και επικοινωνιακός. Μέτριες διαταραχές άρθρωσης λόγου.

Διάγνωση: δυσλαλία, φυσιολογική ψυχοκινητική εξέλιξη

Αποτελέσματα θεραπευτικού προγράμματος

30/4/2014

Στόχος 1. Φώνημα /δ/ σε αρχική θέση. Θέλουμε να έχει ποσοστό επιτυχίας 80%.

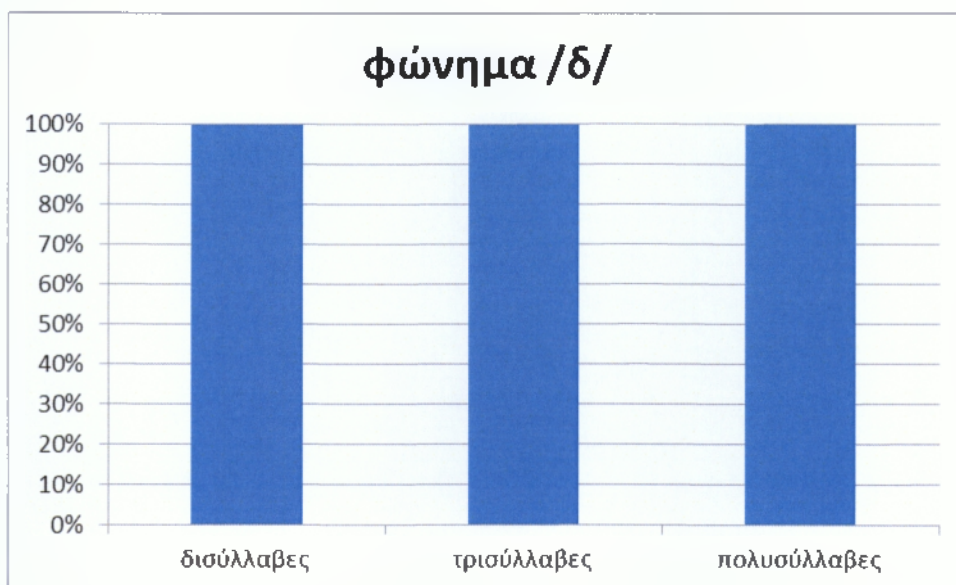
Μεθοδολογία :

Δόθηκαν στον Φοίβο δισύλλαβες, τρισύλλαβες και πολυσύλλαβες λέξεις με το φώνημα /δ/ σε αρχική θέση. Αρχικά η παραγωγή γίνεται από τον θεραπευτή και στην συνέχεια ο Φοίβος μιμείται την λέξη.

Αποτελέσματα :

Αρχικά ο Φοίβος εξετάστηκε στην άσκηση λέξεων στο φώνημα /δ/ σε αρχική θέση. Χρησιμοποιήθηκαν 21 δισύλλαβες, 12 τρισύλλαβες και 5 πολυσύλλαβες λέξεις. Τα αποτελέσματα ήταν επιτυχημένα αφού σημείωσε ποσοστό και στις τρεις κατηγορίες 100%.

Γραφικά αυτό παρουσιάζεται:

Εικόνα 1: Τα αποτελέσματα στο φώνημα /δ/ σε αρχική θέση

Στόχος 2. Το φώνημα /δ/ σε μεσαία θέση. Πρέπει να έχουμε ποσοστό 80%.

Μεθοδολογία:

Δόθηκαν στον Φοίβο δισύλλαβες, τρισύλλαβες και πολυσύλλαβες λέξεις με το φώνημα /δ/ σε μεσαία θέση. Ο Φοίβος πρέπει να μιμηθεί την παραγωγή του θεραπευτή ώστε να έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Αποτελέσματα:

- Στις δισύλλαβες λέξεις σημείωσε ποσοστό 86% επειδή, παράγγαγε δύο λέξεις λανθασμένα:

/soða/->/sozɑ/

/voði/->/vozi/

Στον Φοίβο δόθηκαν συνολικά 14 δισύλλαβες λέξεις και πέτυχε 12 σωστές παραγωγές.

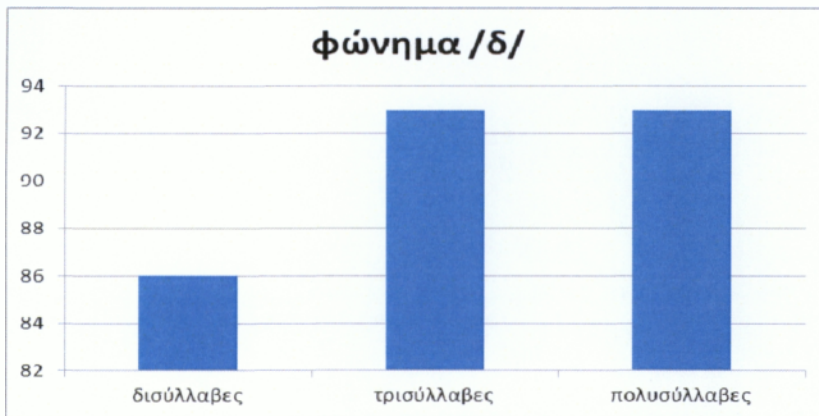
- Στις τρισύλλαβες λέξεις σημειώθηκε ποσοστό 93%. Σημειώθηκαν 13/14 σωστές παραγωγές.

Λανθασμένη παραγωγή: */vaðizo/->/vazizo/*

- Στις πολυσύλλαβες λέξεις το ποσοστό του Φοίβου ήταν 93%. Παρήγαγε σωστά 14/15 λέξεις.

Λανθασμένη παραγωγή: */laðoboja- lazoboja/*

Γραφικά παρουσιάζεται:

Εικόνα 2: Αποτελέσματα για το φώνημα /δ/ σε μεσαία θέση.

Στόχος 3. Το φώνημα /θ/ σε αρχική θέση. Αναζητούμε ποσοστό επιτυχίας 80%.

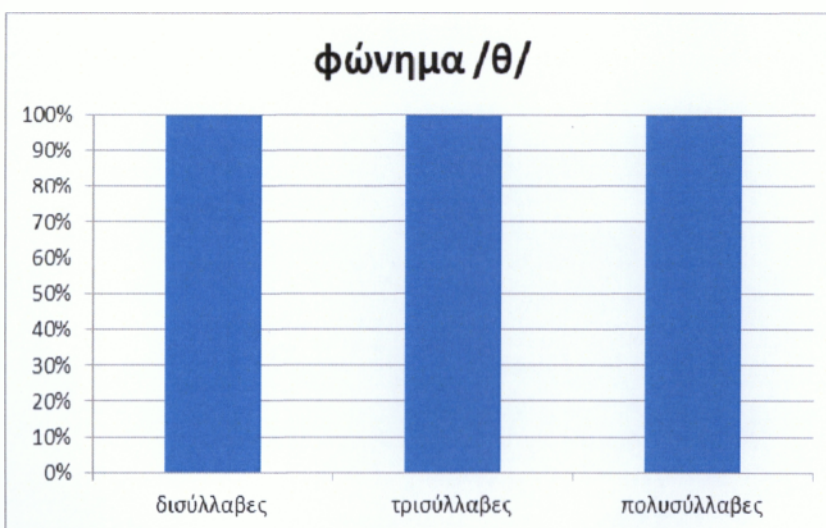
Μεθοδολογία :

Στον Φοίβο δόθηκαν 19 δισύλλαβες, 15 τρισύλλαβες, και 11 πολυσύλλαβες λέξεις. Αρχικά η παραγωγή γίνεται από τον θεραπευτή και στην συνέχεια ο Φοίβος μιμείται την λέξη.

Αποτελέσματα:

Το ποσοστό επιτυχίας του είναι 100%, αφού οι απαντήσεις του είναι αλάνθαστες.

Γραφικά παρουσιάζεται:

Εικόνα 3: Αποτελέσματα για το φώνημα /θ/ σε αρχική θέση.

Στόχος 4. Το φώνημα /θ/ σε μεσαία θέση. Το ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Δόθηκαν στον Φοίβο 22 δισύλλαβες λέξεις και 21 τρισύλλαβες λέξεις. Ο θεραπευτής εκφωνεί τις λέξεις μία-μία και ο Φοίβος μιμείται την σωστή παραγωγή.

Αποτελέσματα:

Τα αποτελέσματα του Φοίβου σε αυτήν την άσκηση είναι 100%. Οι απαντήσεις που δόθηκαν είναι όλες σωστές.

Η γραφική παράσταση είναι όμοια με την Εικόνα 3.

Στόχος 5. Λέξεις με /sθ/ σε αρχική θέση. Ποσοστό επιτυχίας 80%.

Μεθοδολογία:

Δόθηκαν στον Φοίβο μια-μια συλλαβές με το σύμπλεγμα /sθ/ σε αρχική θέση. Έπειτα δόθηκαν λέξεις με /sθ/, μία δισύλλαβη σε αρχική θέση.

Αποτελέσματα :

- Ο Φοίβος παρήγαγε λανθασμένα το σύμπλεγμα /sθu/. Άρα το ποσοστό επιτυχίας του Φοίβου είναι 80%, αφού έχει 4 σωστές απαντήσεις στις 5.
- Η δισύλλαβη λέξη με /sθ/ σε αρχική θέση ο Φοίβος μπόρεσε να αρθρώσει με την 3η προσπάθεια την λέξη /sθepos/.

Στόχος 6. Λέξεις με το σύμπλεγμα /sθ/ σε μεσαία θέση. Το ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

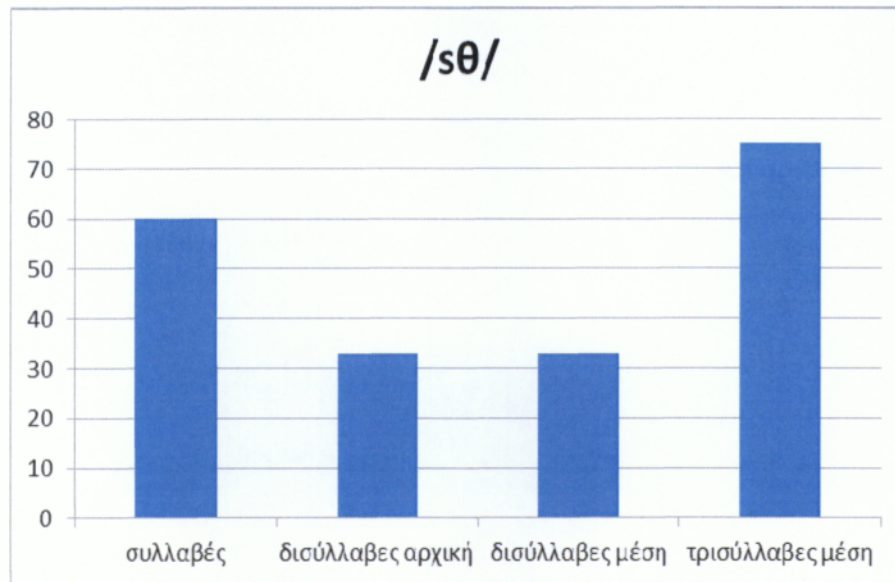
Δόθηκαν στον Φοίβο μία δισύλλαβη και 4 τρισύλλαβες. Το παιδί πρέπει να μιμηθεί τον θεραπευτή για να παράγει σωστά το σύμπλεγμα με το φώνημα στόχο.

Αποτελέσματα:

- Τη δισύλλαβη λέξη /místhos/ με /sθ/ σε μεσαία θέση μπόρεσε να την αρθρώσει με την 3^η προσπάθεια.
- Τις τρισύλλαβες λέξεις με /sθ/ σε μεσαία θέση το ποσοστό που σημειώθηκε είναι 75% αφού από τις 4 λέξεις που του δόθηκαν οι 3 παρήχθησαν σωστά.

Λανθασμένη παραγωγή: /prosesi/

Δίνεται παρακάτω την γραφική παράσταση:

Εικόνα 4: Στις δισύλλαβες (αρχική-μεσαία θέση) υπολογίστηκαν οι προσπάθειες που χρειαζόταν το παιδί, δηλαδή 1 επιτυχημένη προσπάθεια στις 3.

7-5-2014

Στόχος 1. Το φώνημα /δ/ σε αρχική θέση και μεσαία θέση μέσα σε εικονογραφημένη ιστορία. Το ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Παρουσιάζονται στο παιδί δύο μικρές εικονογραφημένες ιστορίες. Περιέχουν 5 εικόνες η κάθε μία. Στην (Α) ιστορία το φώνημα /δ/ είναι σε αρχική θέση, ενώ στην (Β) ιστορία το /δ/ είναι σε μεσαία θέση. Το παιδί καλείται να ονομάσει σωστά αυτές τις εικόνες. Αρχικά διαβάζει ο θεραπευτής την ιστορία. Έπειτα ζητάει από το παιδί να του πει με δικά του λόγια την ιστορία επικεντρώνοντας την προσοχή του στις εικόνες δηλαδή στο φώνημα στόχος.

Αποτελέσματα:

A. Στην πρώτη ιστορία το παιδί παρήγαγε σωστά και τις 5 εικόνες-λέξεις, άρα το ποσοστό επιτυχίας του είναι 100%

B. Στην δεύτερη ιστορία το φώνημα /δ/ είναι σε μεσαία θέση. Το ποσοστό επιτυχίας του είναι 80% αφού από τις 5 λέξεις παρουσίασε 4 σωστές παραγωγές.

Λανθασμένη παραγωγή: /fiði/->/fizi/

Στόχος 2. Το φώνημα /θ/ σε αρχική και μεσαία θέση. Το ποσοστό επιτυχίας να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Παρουσιάζονται στο παιδί δύο μικρές εικονογραφημένες ιστορίες. Περιέχουν 5 εικόνες η κάθε μία. Στην (Α) ιστορία το φώνημα /θ/ είναι σε αρχική θέση, ενώ στην (Β) ιστορία το /θ/ είναι σε μεσαία θέση. Το παιδί καλείται να ονομάσει σωστά αυτές τις εικόνες. Αρχικά διαβάζει ο θεραπευτής την ιστορία. Έπειτα ζητάει από το παιδί να του πει με δικά του λόγια την ιστορία επικεντρώνοντας την προσοχή του στις εικόνες δηλαδή στο φώνημα στόχος.

Αποτελέσματα:

A. Το παιδί σημείωσε το ποσοστό 80%. Από τις 5 λέξεις παρήχθησαν σωστά οι 4 με /θ/ σε αρχική θέση.

Λανθασμένη παραγωγή: /θaba/->/saba/

B. Το παιδί σημείωσε το ποσοστό 80%. Από τις 5 λέξεις παρήχθησαν σωστά οι 4 με /θ/ σε μεσαία θέση.

Λανθασμένη παραγωγή: /kiθara/->/kisara/

Στόχος 3. Κατηγοριοποίηση του φωνήματος /δ/. Ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Δείχνουμε στο παιδί αρχικά 2 εικόνες. Αυτές οι εικόνες αντιπροσωπεύουν από μία κατηγορία η κάθε μία. Η μία το φώνημα /δ/ και η άλλη το φώνημα /θ/. Έπειτα δείχνουμε στο παιδί άλλες εικόνες που κάθε εικόνα περιέχει το ένα από τα δύο φωνήματα σε οποιαδήποτε θέση. Αφού το παιδί ονοματίσει την εικόνα πρέπει να την τοποθετήσει στην κατηγορία που της ταιριάζει.

Χρησιμοποιήσαμε εικόνες που έχουν αρχικό φώνημα το /δ/.

Αποτελέσματα:

Το ποσοστό επιτυχίας είναι 88% αφού από τις 18 εικόνες οι 16 παρήχθησαν σωστά.

Λανθασμένες παραγωγές: /zrakos/
/zromos/

Περιπτωσιολογική μελέτη 2

Νικόλας

Ο Νικόλας είναι 9 χρονών και πηγαίνει Τρίτη Δημοτικού. Η μνήμη του Νικόλα είναι φυσιολογική (4 αριθμοί, 4 λέξεις, 4 ανάστροφη). Ο προφορικός λόγος είναι δυσχερής, το περιεχόμενο λιτό και η δομή είναι μέτρια. Αρθρωτικές διαταραχές παρουσιάζει στο θ-φ και δ-β. Μπορεί να συνθέσει και να διακρίνει φθόγγους. Η αντιληπτική ικανότητα (CattellWeibTest) είναι φυσιολογική. Η γραφή είναι καλή και παρουσιάζει ικανοποιητική ταχύτητα, τα λάθη του είναι λίγα και δεν παρουσιάζει δυσλεκτικά στοιχεία. Στην ανάγνωση παρουσιάζεται επαναλαμβανόμενη συλλαβή στις λέξεις ενώ η ταχύτητα είναι μέτρια. Ο τονισμός είναι φυσιολογικός. Η κατανόηση κειμένου είναι μέτρια ενώ με ερωτήσεις ανταπεξήλθε με επιτυχία. Η προφορική αφήγηση είναι φυσιολογική. Γνωρίζει τις μέρες, τους μήνες και τις εποχές αλλά δεν γνωρίζει τους μήνες ανά εποχές. Ο προσανατολισμός χώρου και χρόνου είναι φυσιολογικός όπως και η πλευρίωση του. Στα μαθηματικά γνωρίζει να πραγματοποιήσει πράξεις. Η συμπεριφορά του υποδεικνύει πως είναι συνεργάσιμος αλλά αγχώδης με δυσκολίες στην έκφραση ομιλίας. Επαναλαμβάνει συλλαβές κυρίως στην αρχή των λέξεων. Προσπαθεί, είναι εσωστρεφής, ματαιώνεται.

Διάγνωση: διαταραχή άρθρωσης λόγου- τραυλισμός. Φυσιολογικές σχολικές επιδόσεις, αγχώδης και εσωστρεφής προσωπικότητα.

Αποτελέσματα θεραπευτικού προγράμματος

25/4/2014

Στόχος 1. Το φώνημα /δ/ σε αρχική θέση και μεσαία θέση μέσα σε εικονογραφημένη ιστορία. Το ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Παρουσιάζονται στο παιδί δύο μικρές εικονογραφημένες ιστορίες. Περιέχουν 5 εικόνες η κάθε μία. Στην (Α) ιστορία το φώνημα /δ/ είναι σε αρχική θέση, ενώ στην (Β) ιστορία το /δ/ είναι σε μεσαία θέση. Το παιδί καλείται να ονομάσει σωστά αυτές τις εικόνες. Αρχικά διαβάζει ο θεραπευτής την ιστορία. Έπειτα ζητάει από το Νικόλα να διαβάσει την ιστορία επικεντρώνοντας την προσοχή του στις εικόνες δηλαδή στο φώνημα στόχος.

Αποτελέσματα:

A. Το ποσοστό επιτυχίας του Νικόλα ανέρχεται στο 80%. Απάντησε σωστά σε 4 από τις 5 λέξεις.

Λανθασμένη παραγωγή: /διαναзи/- /viαναζει/

B. Σε αυτή την περίπτωση ο Νικόλας πέτυχε ποσοστό επιτυχίας 100%, αφού παράγαγε σωστά 5 λέξεις.

Στόχος 2. Το φώνημα /θ/ σε αρχική θέση και μεσαία θέση μέσα σε εικονογραφημένη ιστορία. Το ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία: Παρουσιάζονται στο παιδί δύο μικρές εικονογραφημένες ιστορίες. Περιέχουν 5 εικόνες η κάθε μία. Στην (Α) ιστορία το φώνημα /θ/ είναι σε αρχική θέση, ενώ στην (Β) ιστορία το /θ/ είναι σε μεσαία θέση. Το παιδί καλείται να ονομάσει σωστά αυτές τις εικόνες. Αρχικά διαβάζει ο θεραπευτής την ιστορία. Έπειτα ζητάει από το Νικόλα να διαβάσει την ιστορία επικεντρώνοντας την προσοχή του στις εικόνες δηλαδή στο φώνημα στόχος.

Αποτελέσματα:

A. Το ποσοστό επιτυχίας του Νικόλα είναι 80%. Από τις 5 λέξεις παράγαγε σωστά τις 4.

Λανθασμένη παραγωγή: /θaba/- /faba/

B. Ο Νικόλας παράγαγε τις 3 λέξεις από τις 5 λέξεις σωστά. Έτσι το ποσοστό της επιτυχίας του ανέρχεται στο 60%.

Λανθασμένες παραγωγές: /kithara/- /kifara/

/maθitis/- /mafitis/

Στόχος 3. Φώνημα /δ/ και φώνημα /θ/. Να μιμείται τα φωνήματα στόχους μέσα σε λέξεις με ποσοστό επιτυχίας 80%.

Μεθοδολογία:

Δίνονται στο παιδί 14 εικόνες και δύο χρώματα, το κόκκινο και το πράσινο. Το κάθε χρώμα αντιστοιχεί σε ένα φώνημα στόχο. Το κόκκινο είναι για το /δ/ και το πράσινο είναι για το /θ/. Το παιδί καλείται, αφού επαναλάβει την εικόνα μετά τον θεραπευτή, να την χρωματίσει ανάλογα με το φώνημα που βρίσκεται μέσα στην λέξη.

Αποτελέσματα:

Ο Νικόλας ανταποκρίθηκε πολύ καλά σε αυτήν την άσκηση και πέτυχε το ποσοστό 100%.

Στόχος 4. Το φώνημα /θ/ σε αρχική θέση. Το ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Δίνονται στον Νικόλα τρισύλλαβες λέξεις με το φώνημα /θ/ σε αρχική θέση. Το παιδί καλείται να μιμηθεί την παραγωγή του θεραπευτή και να παράγει σωστά την λέξη.

Αποτελέσματα:

Από τις 10 λέξεις παρήγαγε σωστά τις 9. Άρα το ποσοστό της επιτυχίας του είναι 90%.

Λανθασμένη παραγωγή: /θeɾetɾo/ -> /feɾetɾo/

Στόχος 5. Σε αρχική και μεσαία θέση το φώνημα /ð/. Το ποσοστό επιτυχίας και στα δυο θα πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Δόθηκαν στον Νικόλα δισύλλαβες λέξεις με το φώνημα /ð/ σε αρχική και μεσαία θέση. Το παιδί καλείται να παράγει τις λέξεις μετά τον θεραπευτή.

Αποτελέσματα:

Σε αρχική θέση το ποσοστό επιτυχίας του Νικόλα είναι 90% αφού παρήγαγε σωστά 9 από τις 10 λέξεις.

Λανθασμένη παραγωγή: /ðafni/ -/vafni/

Το ποσοστό επιτυχίας του Νικόλα σε δισύλλαβες λέξεις με το φώνημα /ð/ σε μεσαία θέση είναι 100%.

Στόχος 6. Προτάσεις με το φώνημα /ð/ σε αρχική και μεσαία θέση. Το ποσοστό επιτυχίας θα πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Ο θεραπευτής εκφωνεί μία-μία τις προτάσεις και ο Νικόλας μιμείται την παραγωγή ώστε να παραχθούν οι προτάσεις με το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Αποτελέσματα:

Το ποσοστό επιτυχίας που σημείωσε είναι 86% στις 7 προτάσεις (1,2,3,4,5,6,7).

Λάθος: 6η πρόταση -/viimeru/

2/5/2014

Στόχος 1. Προτάσεις με τα φωνήματα /θ/ και /ð/ σε αρχική και μεσαία θέση. Το ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Μεθοδολογία:

Δίνονται στον Νικόλα προτάσεις με τα φωνήματα /ð/ και /θ/ σε αρχική και μεσαία θέση. Ο θεραπευτής εκφωνεί τις προτάσεις και έπειτα ο Νικόλας προσπαθεί να μιμηθεί την σωστή παραγωγή.

Αποτελέσματα:

Το ποσοστό επιτυχίας του Νικόλα είναι 75%. Διαβάστηκαν 20 προτάσεις που οι 15 δεν παρήχθησαν σωστά.

Λανθασμένες προτάσεις (6,11,14,18,19).

Λανθασμένες παραγωγές: /viafora/, /vipla/, /viskoles/, /fina/, /ponosfero/, /friskies/

Στόχος 2. Λέξεις με συμπλέγματα του φωνήματος /θ/ σε αρχική και μεσαία θέση. Το ποσοστό επιτυχίας πρέπει να είναι 80%.

Παρακάτω δίδεται ένα γράφημα με τα ποσοστά επιτυχίας του Νικόλα στα συμπλέγματα του φωνήματος /θ/.

Εικόνα 2: Λανθασμένες παραγωγές: /fθorjo ->/forjo/, /fθoneros/->/foneros/, /efθase/->/efase/

9/5/2014

Στόχος 1. Προτάσεις με το φώνημα /δ/ σε αρχική και μεσαία θέση. Ποσοστό επιτυχίας 80%.

Μεθοδολογία:

Δίνονται στον Νικόλα προτάσεις με το φώνημα /δ/ σε αρχική και μεσαία θέση. Ο Νικόλας θα διαβάσει τις προτάσεις.

Αποτελέσματα:

Από τις 9 δοκιμαζόμενες προτάσεις ο Νικόλας κατάφερε να επιτύχει ποσοστό 89%, αφού έκανε μόλις ένα λάθος.

Λανθασμένες παραγωγές: πρόταση (9), /ksaverfu/

Στόχος 2. Το φώνημα /δ/ σε αρχική και μέση θέση. Το επιθυμητό ποσοστό επιτυχίας είναι το 80%.

Μεθοδολογία:

Παρουσιάζονται στο παιδί δύο μικρές εικονογραφημένες ιστορίες. Περιέχουν 5 εικόνες η κάθε μία. Στην (Α) ιστορία το φώνημα /δ/ είναι σε αρχική θέση, ενώ στην (Β) ιστορία το /δ/ είναι σε μεσαία θέση. Το παιδί καλείται να ονομάσει σωστά αυτές τις εικόνες. Αρχικά διαβάζει ο θεραπευτής την ιστορία. Έπειτα ζητάει από το Νικόλα να διαβάσει την ιστορία επικεντρώνοντας την προσοχή του στις εικόνες δηλαδή στο φώνημα στόχος

Αποτελέσματα:

A. το ποσοστό επιτυχίας του Νικόλα στην εικονογραφημένη ιστορία είναι 100%. Με το φώνημα /δ/ σε αρχική θέση.

B. το ποσοστό επιτυχίας του Νικόλα στην εικονογραφημένη ιστορία είναι 100%. Με το φώνημα /δ/ σε μεσαία θέση

Στόχος 3. Το φώνημα /θ/ σε αρχική και μέση θέση. Το επιθυμητό ποσοστό επιτυχίας είναι το 80%.

Μεθοδολογία:

Παρουσιάζονται στο παιδί δύο μικρές εικονογραφημένες ιστορίες. Περιέχουν 5 εικόνες η κάθε μία. Στην (Α) ιστορία το φώνημα /θ/ είναι σε αρχική θέση, ενώ στην (Β) ιστορία το /θ/ είναι σε μεσαία θέση. Το παιδί καλείται να ονομάσει σωστά αυτές τις εικόνες. Αρχικά διαβάζει ο θεραπευτής την ιστορία. Έπειτα ζητάει από το Νικόλα να διαβάσει την ιστορία επικεντρώνοντας την προσοχή του στις εικόνες δηλαδή στο φώνημα στόχος.

Αποτελέσματα:

A. Από τις 5 λέξεις ο Νικόλας ανταποκρίθηκε σωστά σε 4 λέξεις άρα το ποσοστό επιτυχίας του είναι 80%.

Λανθασμένη παραγωγή: /θaba/->/faba/

B. Όλες οι λέξεις παρήχθησαν σωστά από τον Νικόλα. Άρα το ποσοστό της επιτυχίας του είναι 100% σε λέξεις με το φώνημα /θ/ σε μέση θέση.

Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας, η συγκεκριμένη εργασία, μας πληροφορεί αναλυτικά για το πώς επιτυγχάνεται ο λόγος, καθώς μας ενημερώνει και για τους όρους της επικοινωνίας και της ομιλίας. Στην συνέχεια, εξηγείται, τι είναι οι αρθρωτικές και οι φωνολογικές διαταραχές καθώς παρουσιάζεται και η αιτιολογία αυτών. Παρουσιάζονται τα στάδια ανάπτυξης σε ηλικίες από 0 έως 6 ετών, καθώς και οι διαδικασίες που χρησιμοποιούν τα παιδιά για να απλοποιήσουν την ομιλία τους. Γίνεται ενημέρωση για τον σκοπό της αξιολόγησης, τις αρχές της αξιολόγησης αλλά και για τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για να διεκπεραιωθεί μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση. Στο τέλος δίνεται ένα έντυπο υλικό με ασκήσεις βασισμένο στα φωνήματα /δ/ και /θ/.

Καταληκτικά παρουσιάζεται μια έρευνα, όπου τα παιδιά έδειξαν να ανταπεξέρχονται με θετικό τρόπο απέναντι στις ασκήσεις που τους δόθηκαν. Ήταν συνεργάσιμα και έδειχναν μεγάλο ενδιαφέρον για όλες τις δραστηριότητες.

Συμπερασματικά παρατηρείται ότι τα παιδιά ανταποκρίθηκαν με επιτυχία στις λέξεις με /δ/ και /θ/ σε αρχική θέση. Σε αντίθεση με τα ποσοστά της μεσαίας θέσης και των δυο φωνημάτων που είναι χαμηλότερα. Μεγαλύτερη δυσκολία αντιμετώπισαν στις προτάσεις. Στα συμπλέγματα παρατηρήθηκαν δυσκολίες στα /sθ/ (Φοίβος) και /fθ/ (Νικόλας). Τέλος στις εικονογραφημένες ιστορίες ο Φοίβος ανταποκρίθηκε καλύτερα στο φώνημα /δ/ ενώ ο Νικόλας είχε καλύτερα αποτελέσματα στο φώνημα /θ/.

Βιβλιογραφία

- Bernthal, J. E., and Bankson, N. W. (2004). Articulation and phonological disorders (2th ed.) CliftonPark, NY: Thomson Delmar Learning.
- Duffy R. Joseph, Νευρογενείς Κινητικές Διαταραχές Ομιλίας, Υποστρώματα, Διαφορική Διάγνωση και Αντιμετώπιση, Επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Γρηγόριος Νάσιος, Μαρία Ιγνατιού, Εκδόσεις Π.Χ.Πασχαλίδης 2012, 2η έκδοση
- JongsmāE. A., LandisK.,W., VanderJ., Οδηγός σχεδιασμού λογοθεραπευτικής παρέμβασης(2004), εκδόσεις Ρόδων
- NesporM., Φωνολογία., Ελληνική επιμέλεια Αγγελική Ράλλη, Εκδόσεις Πατάκη 2006
- Shipley, K. G. & McAfee, J. G.(2004). Assessment in Speech-Language Pathology. AResourceManual. USA: Singular Publishing Co.
- ShipleyG. K.,McAfeeG. J., Διαγνωστικές προσεγγίσεις στη λογοπαθολογία(2013), εκδόσεις Gotsis, 1η ελληνική έκδοση
- Βασιλόπουλος Δ., Νευρολογική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών., Συζητήσεις για τον Λόγο στο Αιγινήτειο, Επιμέλεια: Πόταγας Κ., Ευδοκίμίδης Ι., Εκδόσεις: Συνάψεις, Αθήνα 2008
- Δράκος Γεώργιος, Ειδική παιδαγωγική των προβλημάτων λόγου και ομιλίας, Αθήνα 2003
- Καμπανάρου Μ. Διαγνωστικά θέματα λογοθεραπείας (2007), ΙΩΝ εκδόσεις Έλλην
- Καρπάθιου Ε. Χ., Εγκόλπιο παθολογίας του λόγου στο παιδί, προσχολικής ηλικίας., Εκδόσεις Ελλην 1994
- Νικολόπουλος Δ., Γλωσσική Ανάπτυξη και Διαταραχές, Εκδόσεις Τόπος 2008